

Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív
Program Irányító Hatóság

KIVONAT az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program megvalósításáról szóló ZÁRÓ VÉGREHAJTÁSI JELENTÉS-ből

a kivonat alapjául szolgáló jelentés dátuma: 2010.09.16.

*Készült a 2010. június 1-ei AVF/5175/2010. számú AVOP MB írásbeli eljárás keretében jóváhagyott változattól
(EUTAF AVOP Záró Nyilatkozat kiadását megelőző ellenőrzési jelentése alapján pontosított változat)*

Tartalomjegyzék

1.	Vezetői összefoglaló	3
2.	Program szintű áttekintés	6
2.1.	Pénzügyi terv és megvalósulás.....	6
2.1.1	Kötelezettségvállalás / abszorpció	8
2.1.2	Kifizetések.....	8
2.2.	Regionális megoszlás	10
2.3.	A pályázatok minősége	11
2.4.	Program szintű indikátorok	11
3.	A Program prioritásonkénti áttekintése - különösen az intézkedések indikátorainak tükrében.....	16
3.1.	AVOP 1. prioritás: Versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban.....	16
3.1.1	Pénzügyi terv és megvalósulás.....	16
3.1.2	Prioritás szintű indikátorok	19
3.1.3	Intézkedés szintű indikátorok.....	20
3.2.	AVOP 2. prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	31
3.2.1	Pénzügyi terv és megvalósulás.....	32
3.2.2	Prioritás szintű indikátorok	34
3.2.3	Intézkedés szintű indikátorok.....	35
3.3.	AVOP 3. prioritás: A vidéki térségek fejlesztése.....	37
3.3.1	Pénzügyi terv és megvalósulás.....	38
3.3.2	Prioritás szintű indikátorok	41
3.3.3	Intézkedés szintű indikátorok.....	43
3.4.	AVOP 4. prioritás: Technikai Segítségnyújtás	52
3.4.1	Pénzügyi terv és megvalósulás.....	52
3.4.2	Indikátorok	54

1. Vezetői összefoglaló

Magyarországon a 2004-2006. évi programozási időszakban a Nemzeti Fejlesztési Tervben megfogalmazott célokhoz kapcsolódóan öt operatív program került megvalósításra, amelyek közül az egyik az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program.

Az AVOP egyik fő célja volt a mezőgazdasági, halászati és élelmiszer-feldolgozó ágazatokban tevékenykedő gazdasági szereplők versenyképességének javítása, amelynek együtt kell járnia a termékek minőségének és az élelmiszer-biztonság javulásával, ugyanakkor elengedhetetlen a környezetvédelmi, állathigiéniai és -elhelyezési normák teljes körű betartása is.

A vidékfejlesztés középpontjában a hátrányos helyzetű térségek lemaradásának csökkentésére nyújtott segítség állt az infrastruktúra fejlesztése, a vidéki népesség foglalkoztatási lehetőségeinek javítása érdekében a vállalkozások számára alternatív jövedelemszerzési lehetőségek biztosítása, valamint élő, vonzó és egészséges környezet megteremtése révén.

Az AVOP két Alapból - az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Orientációs Részlegéből, valamint a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszközből részesült közösségi társfinanszírozás formájában. A HOPE forrásait kizárólag egyetlen intézkedés, az 1.2. „A halászati ágazat strukturális támogatása” használta fel.

Tekintettel a támogató Alapok jellegére, az agrár- és vidékfejlesztés céljaira, a megvalósításukat szolgáló intézkedések és a támogatható tevékenységek kapcsolatrendszerére az AVOP három fő fejlesztési irányt, prioritást határozott meg, amelyekhez 8 intézkedés (és megvalósításukat segítő Technikai Segítségnyújtás intézkedés), valamint 28 alintézkedés társult. Az AVOP prioritásai és intézkedései az alábbiak voltak:

- 1. prioritás: A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban
 - 1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása
 - 1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása
 - 1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása
 - 1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása
- 2. prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása
 - 2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése
- 3. prioritás: Vidéki térségek fejlesztése
 - 3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése
 - 3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése
 - 3.3. Falufejlesztés és -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése
 - 3.4. LEADER+
- 4. Technikai segítségnyújtás
 - 4.1. Technikai segítségnyújtás

Az AVOP Európai Bizottsághoz történő hivatalos benyújtására - a közel féléves egyeztető tárgyalásokot követően - 2003. december 22-én került sor, amelyet az Európai Bizottság 2004. június 21-én a C(2004)2322 számú határozatában hagyott jóvá.

Az AVOP intézkedéseinek végrehajtása a Program-kiegészítő Dokumentum alapján történt, amely az operatív programhoz képest részletesebb, pályázat-orientált leírást ad az intézkedésekről, tartalmazza az intézkedésekre vonatkozó forrásallokációt, szabályozza a pályázó és a programban résztvevő hatóságok kapcsolatát, valamint az értékelés (monitoring) folyamatát.

Az AVOP megvalósításához rendelkezésre álló közkiadás keret 422,8 M euró volt. A program célkitűzéseinek megfelelően az AVOP forrásaiból legnagyobb arányban (57,0%) a gazdasági teljesítmény növelését célzó 1. prioritás: „A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban” részesült. A 2. prioritás: „Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása” a teljes forrásallokációból 14%-os, míg a 3. prioritás: „A vidéki térségek fejlesztése” pedig 26,5%-os részarányt képviselt. A program végrehajtását, megvalósítását elősegítő „Technikai Segítségnyújtás” intézkedésre a rendelkezésre álló források 2,5%-a került felhasználásra.

Tekintettel arra, hogy Magyarország a 2000-2006. évek programozási időszakának ötödik évében, 2004. május 1-én csatlakozott az Európai Unióhoz, az AVOP megvalósítása komoly kihívást jelentett az intézményrendszer számára. Az idő rövidege miatt az egyes években eltérő feladatok jelentkeztek az Irányító Hatóságnál és a Közreműködő Szervezetnél.

A program intézkedéseire vonatkozó „előzetes” pályázati felhívások közzétételére 2004. március 31-én került sor, a pályázatok benyújtására pedig - a pályázati csomagok véglegesítése és jóváhagyása után - 2004. május 3-tól volt lehetőség. A pályázatok benyújtása folyamatosan történt, de feldolgozásuk - a SAPARD szerződéskötések 2004. szeptember 30-i lezárása után - 2004. október 1-én kezdődhetett el.

Az első két év többségében a pályáztatás időszakát jelentette, ekkor volt lehetőség a legtöbb prioritás esetében a pályázatok benyújtására. 2006. évtől kezdve a legtöbb pályázat esetében - a szerződés megkötése után - a megvalósítás volt a cél. A 2007-től kezdődő időszakban a hangsúly a projektek megvalósítására, a kifizetésekre és az ellenőrzésekre helyeződött. A Program életciklusából adódóan - azaz, hogy a 2008-2009 időszakában már csak a megvalósítás és az ellenőrzés feladata maradt a legtöbb pályázat esetében - a hangsúly a projektek kifizetésére, és befejezésére helyeződött. A 2010. év a programzárásra helyezte a hangsúlyt, ebben az évben kifizetésekre nem került sor csak ellenőrzésekre, illetve a folyamatban lévő szabálytalansági, bírósági vagy egyéb adminisztratív eljárások lefolytatására, lezárására.

A 2008-ban kezdődő pénzügyi válság következtében a gazdasági növekedés jelentősen lelassult, ez pedig közvetlen hatással volt a tagországok társadalmi-gazdasági helyzetére, nevezetesen a támogatott projektek megvalósítására, lezárására. Ezért az Európai Bizottság 2008. december 12-én kelt levelében felajánlotta a tagállamok számára, hogy a 2000-2006-os (2004-2006-os) operatív programok, köztük az AVOP esetében is az elszámolhatóság végső határidejét 2008. december 31-ről 2009. június 30-ra módosítsák, amennyiben a tagállamok azt kérik. Az Európai Bizottság lehetővé tette, hogy a tagország kérésére a 1260/1999/EK rendelet 30(2) és 14(2) cikkei értelmében a pénzügyi zárás időpontja a fentieknek megfelelően módosuljon, és ezzel összefüggésben a programok végső zárásának határideje is 2010. szeptember 30-ra módosult.

Az AVOP esetében a határidő hosszabbítását különösen indokolta, hogy a LEADER projektek, illetve a halászati projektek esetében kétséges volt, hogy megvalósításuk 2008. december 31-ig megtörténik, így az AVOP Irányító Hatóság a közösségi forráslehívás maximalizálása érdekében - a másik négy Operatív Program Irányító Hatóságához hasonlóan - élt a hosszabbítás kérelmezésének lehetőségével, mely hosszabbítási kérelmet az Európai Bizottság C(2009) 1133 sz. határozatában jóváhagyott.

Az AVOP keretében meghirdetett pályázati felhívásokra a teljes időszakban összesen 11.171 db pályázat került benyújtásra 199,50 Mrd Ft támogatási igénnyel. Mind összegben, mind a pályázatok száma tekintetében a várakozásokat jóval meghaladta a teljesülés. A program sikerességét jól mutatja, hogy a rendelkezésre álló keret közel duplájára érkezett pályázat, és ez az arány minden prioritás esetében egységesen megmutatkozott. Ez a magas arány a program által meghirdetett célok, illetve a pályázati rendszer iránti magas érdeklődést igazolja. A pályáztatás sikerességét mutatja az is, hogy a kiválasztott - IH által támogatást nyert - pályázatok túlnyomó része sikeresen befejeződött.

A teljes időszakban kötött szerződések összességében 116,25 Mrd Ft támogatás nyújtása mellett 276,01 Mrd Ft összköltségű projekt megvalósítását tették lehetővé.

A pályázatok legnagyobb része a 3. prioritás intézkedéseire érkezett, mivel a vidéki térségek fejlesztésére meghirdetett intézkedések kisebb projekteket képviseltek, így a beérkezett igények alapján ez a prioritás csak a 2. legnagyobb volt.

A Technikai Segítségnyújtás forrásai iránti igény esetében elmondható, hogy 2008. év végére a teljes keret lekötésre került IH támogatási döntéssel.

Az AVOP prioritásokra beérkezett pályázatok regionális megoszlásával kapcsolatban megállapítható, hogy a SAPARD Programhoz hasonlóan az AVOP-nál is az alföldi régiók vállalkozásai jóval nagyobb számban érdeklődtek a különböző intézkedések, és az általuk nyújtott lehetőségek iránt, mint például a közép-magyarországi vagy a dunántúli régiók. Ezt mutatja a beérkezett pályázatok száma, egészen a megvalósult pályázatok számáig.

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program keretében beérkezett pályázatok közül összesen 4.166 db pályázat (azaz 37%) volt sikertelen, mely különböző okokra vezethető vissza pl. jogosultsági kritériumok nem teljesülése, pénzügyi gondok, visszalépések, visszavonások.

Az AVOP-ra beérkezett és szerződött pályázatok esetében program szinten nincs jelentős különbség a pályázók típusai szempontjából, a különbségek inkább az egyes prioritások esetében figyelhetők meg. Az 1. prioritás esetében a kedvezményezettek 86%-a a mikro-, kis- és középvállalkozásokból került ki, a 2. prioritás esetében az intézkedés főként a közép- és nagyvállalatok számára nyújtott támogatást (66%), a 3. prioritás esetében - az 1. prioritáshoz hasonlóan - a kisebb vállalkozások támogatása volt a cél, bár ebben az esetben a non-profit szervezetek (53%) is forrást kaphattak a saját céljaik megvalósítására.

Az AVOP végrehajtásában résztvevő szervezetek számára az I. NFT számos hasznos tapasztalatot nyújtott, melyek beépítésre és hasznosításra kerülnek a 2007-2013-as programozási periódus Vidékfejlesztési Programjának megvalósítása során.

2. Program szintű áttekintés

Az AVOP a mezőgazdasági termelés és az élelmiszer-feldolgozás versenyképességének javítását, a vidéki gazdaság potenciáljának erősítését és a vidéki környezet vonzóbbá tételét tűzte ki célul. A kitűzött célokat szolgáló fejlesztések támogatása az alábbi négy prioritás keretében került megvalósításra:

- AVOP 1. prioritás: A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban;
- AVOP 2. prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása;
- AVOP 3. prioritás: A vidéki térségek fejlesztése.
- AVOP 4. prioritás: Technikai segítségnyújtás

Az AVOP Technikai Segítségnyújtás c. prioritása/intézkedése az AVOP hatékony lebonyolítását segíti elő az általános tájékoztatás és felkészítés, a tervezés, és a fejlesztések konkrét végrehajtása során.

2.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

Az AVOP megvalósításához rendelkezésre álló közkiadás keret 422,8 M euró. A lebonyolítás első 2-3 éve többségében a pályázatidőszakát jelentette, ekkor volt lehetőség a legtöbb prioritás esetében a pályázatok benyújtására. 2006. évtől kezdve a legtöbb pályázat esetében - a szerződés megkötése után - a megvalósítás volt a cél.

Az 1. prioritás az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program legjelentősebb prioritása. Az 1. prioritás keretében a versenyképes mezőgazdasági alapanyag-termelést megalapozó beruházások, képzések valósulhattak meg. Az Európai Unió támogatásával a SAPARD program keretében kezdődtek meg a fejlesztések, amelyekben jelentős lemaradások voltak a nyugat-európai versenytársakhoz képest, illetve a tőkehiány következtében a környezetvédelmi követelmények sem teljesültek maradéktalanul. A SAPARD program nyújtott először pénzügyi támogatást azon beruházások elvégzéséhez, amelyek a műszaki és minőségi felzárkózást segítették. Ennek folytatásaként az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program elindításával lehetőség nyílt a szektor számára a megkezdett fejlesztések folytatására, illetve új beruházások indítására. A célok meghatározásakor a Program kidolgozói nagy hangsúlyt fektettek a folytonosságra, amelyet a következő Vidékfejlesztési Program is tovább visz, felhasználva az előző két program tapasztalatait. A prioritáson belül az intézkedések megvalósítására szánt keretösszeg legnagyobb része a 2004-2006 közötti időszakban lekötésre került. Az azóta eltelt időszakban a megvalósításra helyeződött a hangsúly.

Az előzetesen tervezettől eltérően 2008-ban ismételtelen megnyitásra került a halászati ágazat strukturális támogatását célul kitűző 1.2 intézkedés, melynek oka, hogy a korábbi pályázati lehetőség keretében benyújtott és szerződött pályázatok megvalósítása nem eredményezett a tervezettnek megfelelő forrásfelhasználást, így a HOPE források felhasználásának biztosítása érdekében többletkötelezettségvállalási kerettel növelt forráskeret megnyitására került sor.

Az AVOP 2. prioritás nyújtotta fejlesztési lehetőségek iránt már az induláskor jelentős érdeklődés volt tapasztalható, a teljes keret mintegy 75%-a 2005-ben lekötésre került, így az intézkedés pályázati lehetőségét még abban az évben felfüggesztették.

A 3. prioritás esetében meghirdetett intézkedésekre - váltakozva ugyan, de - szinte az egész Program időszaka alatt lehetőség volt pályázatok benyújtására. Ezen intézkedések célja a vidéki térségekben kialakult gazdasági és társadalmi hátrányok csökkentése, ezen belül a vidéki lakosság életminőségének, jövedelmi helyzetének javítása, a vidék építészeti, kulturális és természeti értékeinek megőrzése, a vidéki térségek településképének fejlesztése. A 3. prioritás intézkedései iránti érdeklődés, illetve a rendelkezésre álló források magas felhasználási szintje igazolja, hogy az intézkedések valós szükségleteket fogalmaztak meg, illetve egyes intézkedések esetén az igények jóval meghaladták a Program kínálta pénzügyi lehetőségeket.

Az AVOP prioritásainak pénzügyi terve (Euró)

Prioritás megnevezése		Közkidások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás**
		Euró	Euró	Euró	Euró
Összesen	2004 - 2006	422 836 085 (5 730 918)	317 218 750 (4 389 882)	105 617 335 (1 341 036)	326 219 005 (5 730 918)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		241 094 962 (5 730 918)	180 912 912 (4 389 882)	60 182 050 (1 341 036)	326 219 005 (5 730 918)
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		59 196 895	44 397 671	14 799 224	88 795 343
3. Vidéki térségek fejlesztése		112 008 511	84 006 380	28 002 131	31 913 750
4. Technikai segítségnyújtás		10 535 717	7 901 787	2 633 930	0

** a kötelező saját forrás (saját erő): HOPE esetében forrás: AVOP PKD

A teljes periódusban rendelkezésre álló keret Európai Unió által biztosított összegének - 317,2 M euró - meghatározó része, 98,6%-a - 312,8 M euró - az EMOGA forrásaiból származik. A HOPE forrásaiból finanszírozott 4,4 M euró támogatás mindössze a teljes EU támogatás 1,4%-át adta. A HOPE forrásai célzottan kizárólag az 1.2. „A halászati ágazat strukturális támogatása” intézkedés keretében beérkezett pályázatok támogatására voltak felhasználhatók.

A fenti táblázatból látszik a rendelkezésre álló támogatási keret prioritások közötti megoszlása, amely egyúttal szemlélteti a megoldandó feladatok súlyát, nagyságrendjét, és ebből eredően a megvalósítás forrásigényét is. A program célkitűzéseinek megfelelően az AVOP forrásaiból legnagyobb arányban (57,0%) a gazdasági teljesítmény növelését célzó 1. prioritás: „A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban” részesült. A 2. prioritás: „Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása” a teljes forrásallokációból 14%-os, míg a 3. prioritás: „A vidéki térségek fejlesztése” pedig 26,5%-os részarányt képviselt. A program végrehajtását, megvalósítását elősegítő 4. prioritás: a „Technikai Segítségnyújtás” intézkedésre a rendelkezésre álló források 2,5%-a került allokálásra.

2.1.1 Kötelezettségvállalás / abszorpció

Az AVOP IH kötelezettségvállalással, illetve szerződéssel lekötötte az AVOP PKD pénzügyi tervében az egyes intézkedésekre/alintézkedésekre allokált teljes közkiadás keretet.

Az AVOP források maximális felhasználása érdekében, az AVOP IH a kötelezettségvállalások során alkalmazta a többlet-kötelezettségvállalás technikáját. A többlet-kötelezettségvállalási keret nemzeti forrásból - a mindenkor hatályos Költségvetési Törvényben foglaltak szerint - került biztosításra. Az AVOP végrehajtási időszakában mindösszesen az AVOP közkiadás kerete 12%-ának megfelelő többlet-kötelezettségvállalási keret került biztosításra és lekötésre.

2.1.2 Kifizetések

Az AVOP esetében a projektek megvalósításának biztosítása érdekében 2005-től a támogatási összeg 25%-ának megfelelő előleg igénybevételére nyílt lehetőség minden kedvezményezett számára nemzeti forrás terhére. Az előleget nem minden kedvezményezett vette igénybe. A TS esetében csak egy esetben került sor előleg folyósítására az MVH egy projektje esetében. Jelen fejezetben szereplő kifizetési adatok a kedvezményezett részére kifizetett összes támogatást tartalmazzák (előleg és utólagos számla alapú finanszírozás), így egyes kedvezményezettek számlával el nem számolt előleg összegét is tartalmazzák.

Az AVOP prioritások eredményei (2004-2009) (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
		db	db	db	db
ÖSSZESEN	2004-2009	11 171 (86)	7 228 (55)	7 041 (53)	6 583 (51)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		4 626 (86)	2 990 (55)	2 940 (53)	2 827 (51)
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		361	155	150	142
3. Vidéki térségek fejlesztése		6 037	3 939	3 807	3 473
4. Technikai Segítségnyújtás		147	144	144	141

** ()-ben szerepel a HOPE forrásait érintő projektek darabszáma

forrás: EMIR 2010. április 18.

pályázat (db)

Az AVOP keretében meghirdetett pályázati felhívásokra a teljes időszakban összesen 11.171 db pályázat került benyújtásra 199,51 Mrd Ft támogatási igénnyel. Mind összegben, mind a pályázatok száma tekintetében a várakozásokat jóval meghaladta a teljesülés. A program sikerességét jól mutatja, hogy a rendelkezésre álló keret közel duplájára érkezett pályázat, és ez az arány minden prioritás esetében egységesen megmutatkozott. Ez a magas arány a program által meghirdetett célok, illetve a pályázati rendszer iránti magas érdeklődést igazolja.

A pályázatok legnagyobb része a 3. prioritás intézkedéseire érkezett, mivel a vidéki térségek fejlesztésére meghirdetett intézkedések kisebb volumenű projekteket képviseltek, így a beérkezett támogatási igények alapján ez a prioritás csak a 2. legnagyobb volt az AVOP-on belül.

A 2. és a 4. prioritás a már említett 1. és 3. prioritáshoz képest jóval kisebb nagyságrendet képviselt a pályázatok darabszámát tekintve. A 2. prioritás esetében a várakozásokhoz képest így is jóval több támogatási igény érkezett, mivel ez a tengely főleg nagyobb összegű fejlesztési beruházásokat célozott meg, illetve a pályázati kritériumrendszernek egy szűkebb célcsoport tudott csak eleget tenni. A tervezett forrás és a beérkezett igény közötti számottevő különbség miatt jelentős számú pályázat került elutasításra.

A pályázattalás sikerességét mutatja, hogy a kiválasztott - IH által támogatást nyert - pályázatok 91%-a kifizetésre került.

Az AVOP prioritások eredményei (2004-2009) (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
		Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
ÖSSZESEN	2004-2009	199,50 (3,17)	122,33 (1,79)	116,25 (1,56)	109,22 (1,45)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		106,02 (3,17)	72,42 (1,79)	68,57 (1,56)	64,51 (1,45)
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		35,22	16,63	15,44	14,55
3. Vidéki térségek fejlesztése		55,52	30,59	29,50	27,39
4. Technikai Segítségnyújtás		2,75	2,68	2,74	2,77

** ()-ben szerepel a HOPE forrásait érintő projektek összege. A kifizetett összeg a pénzügyi korrekcióként levont összeget is tartalmazza.

forrás: EMIR 2010. április 18.

támogatási összeg

A beérkezett igény döntő többsége az 1. prioritáshoz kapcsolódik. A Program ezen prioritásában a pályázók többségében mezőgazdasági gépvásárlásokat tudtak megvalósítani a támogatásból, amely biztosítani tudta a versenyképességük növeléséhez szükséges hatékonyságjavítást.

Az AVOP keretében a 2004. és 2005. évben a többi prioritással összehasonlítva a 3. prioritás iránt jóval alacsonyabb érdeklődés mutatkozott, mely döntően két AVOP intézkedésnek volt tudható: a diverzifikáció intézkedés specialitásának, illetve a LEADER+ intézkedés helyi vidékfejlesztési tervének megvalósítására kiírt pályázati felhívások időbeli csúszásának. A 2006-2007. években azonban a pályázati lehetőségek bővítésének, a források megnyitásának, illetve a tájékoztatásnak köszönhetően az érdeklődés a várakozásokat jóval meghaladta.

A 2. prioritás esetében az utólagosan bekövetkező szerződés visszavonások miatt - ahol a pályázó a megvalósítás, illetve a működtetés időszakában nem tud(ott) megfelelni minden feltételnek - az eredetileg ezen prioritásra allokált keret felhasználása kockázatos volt, de a 10%-os rugalmassági küszöb alkalmazhatósága miatt az AVOP egészének forrásfelhasználását nem veszélyeztette.

A 4. prioritás esetében tapasztalható az, hogy az IH támogatás összege a szerződött támogatási összegnél alacsonyabb, illetve a szerződött összeg a kifizetett összegnél. Ez azért fordult elő, mert 2 projekt esetében a projekt adatlap módosítására került sor tekintettel arra, hogy a szerződő fél a megítélt támogatás egy részét már nem kívánta felhasználni. Így annak érdekében, hogy a forrás ismételen lekötésre kerülhessen, az IH döntés összegének

csökkentésére került sor, azonban a szerződés módosítása elmaradt, ami azt eredményezte, hogy az IH döntéssel felszabadult keret későbbi szerződéssel lekötött összege ezáltal az adatbázisban duplán jelent meg.. Ugyanakkor egy projekt esetében az EMIR adatbázisban többlet kifizetésként jelenik meg az az egyösszegű előleg kifizetés, mely nem számla alapú elszámolásra, hanem visszafizetésre került, tehát ez okozza az EMIR lekérdezésben a kifizetett összeg és a szerződött összeg közötti különbséget.

2.2. Regionális megoszlás

Az alábbi táblázatok az AVOP-ra beérkezett pályázatok regionális megoszlását mutatják be.

Az AVOP-ra beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (2004-2009) (db)

Régiók	Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	11 171	7 228	7 041	6 583
Nyugat-Dunántúl	1 375	1 017	985	937
Közép-Dunántúl	974	605	587	560
Közép-Magyarország	1 101	624	616	584
Dél-Dunántúl	1 535	925	919	877
Észak-Magyarország	1 778	1 133	1 078	937
Eszak-Alföld	2 338	1 629	1 574	1 458
Dél-Alföld	2 070	1 295	1 282	1 230

forrás: EMIR 2010. április 18.

pályázat (db)

A regionális megbontás elemzésekor elmondhatjuk, hogy a teljes Program esetében megfigyelhető a mezőgazdasági szektorban tapasztalható jelentős regionális eltérés. A SAPARD Programhoz hasonlóan az AVOP-nál is látszik, hogy az alföldi régiók vállalkozásai jóval nagyobb számban érdeklődtek a különböző intézkedések és az általuk nyújtott fejlesztési lehetőségek iránt, mint például a közép-magyarországi vagy a dunántúli régiók. Ezt mutatja mind a beérkezett pályázatok száma, mind pedig a megvalósult pályázatok száma.

Az AVOP-ra beérkezett és támogatott pályázatok támogatási értékének regionális megoszlása (2004-2009) (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	199,50	122,33	116,25	109,22
Nyugat-Dunántúl	18,68	13,32	12,79	12,16
Közép-Dunántúl	18,28	9,78	8,98	8,47
Közép-Magyarország	24,62	13,41	12,87	11,91
Dél-Dunántúl	26,84	16,85	16,21	15,58
Észak-Magyarország	26,64	13,97	13,41	12,29

Észak-Alföld	45,41	30,32	28,30	26,54
Dél-Alföld	39,04	24,67	23,69	22,27

A kifizetett összeg a pénzügyi korrekcióként levont összeget is tartalmazza.

forrás: EMIR 2010. április 18.

támogatási összeg

A teljes időszakban beérkezett és feldolgozott pályázatok regionális megoszlása támogatási értékben a naturális adatokkal azonosan alakult. Minden egyes pályázati időszak esetében a beérkezett vagy felhasznált keretösszeg az Észak-alföldi és Dél-alföldi régióban a legmagasabb.

2.3. A pályázatok minősége

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program keretében beérkezett pályázatok közül összesen 4166 db pályázat (azaz 37%) volt sikertelen.

A visszalépések mögött többféle ok húzódik meg, például a külső körülmények, a gazdálkodás feltételeinek változása - ami esetenként befolyással bírt a jogosultsági kritériumok teljesítésére -, pénzügyi okok (saját erő hiánya), a pályázattal folyamatának időbeli elhúzódása miatt bekövetkező érdekesztés stb.

A visszavonás (MVH által) oka határidő túllépés, a szerződéskötéshez szükséges dokumentumok pl. hitelszerződés, szakhatósági engedélyek benyújtásának elmulasztása volt.

2.4. Program szintű indikátorok

Az AVOP célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő indikátorok teljesülésével válik mérhetővé. Az indikátorokkal jelzett változások számszerű meghatározása a helyzetértékelés, a kitűzött célok és a rendelkezésre álló pénzügyi források figyelembevételével történt.

A Program indikátorainak elemzése előtt, külső szakértő segítségével megtörtént az indikátoradatokat pályázati szintű ellenőrzése. Az ellenőrzés során felfedezett adathiányosságok esetében kiegészítő adatbekérésre került sor a kedvezményezettekől.

A jelentésben szereplő indikátorok a hatályos szerződéssel rendelkező pályázatok tényadatainak EMIR-be történő feltöltése után kerültek összesítésre az EMIR 2009. június 9-i adatbázisából.

Program indikátorok (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Változás mértéke (2004-2006)	Megvalósult eredmény
Output	A mezőgazdasági és egyéb diverzifikációs tevékenységek támogatásával létrehozott és megtartott munkahelyek száma (darab)	3.500	20.237
	A mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének növekedése, % (változatlan áron, 2000-2003 évek átlaga = 100%)	1,5	0,5

Hatás	A foglalkoztatási szint növekedése a vidéki térségekben, % (2001. évi = 100%)	1	1,57
	Az elvándorlás mérséklődése a vidéki térségekből, % (2000-2003. évek átlaga = 100%)	2	-4,34
	A környezetterhelés csökkenése (szöveges)		Lásd lejjebb szöveges elemzés
	A vidéki térségekben élő hátrányos helyzetűek életminőségének javulása (szöveges)		Lásd lejjebb szöveges elemzés

forrás: EMIR 2009. június 9.

A mezőgazdasági és egyéb diverzifikációs tevékenységek támogatásával létrehozott és megtartott munkahelyek száma (darab)

A mezőgazdasági és egyéb diverzifikációs tevékenységek támogatásával létrehozott és megtartott munkahelyek száma kalkulációjánál az EMIR-ben rögzített, ide vonatkozó adatok kerültek felhasználásra. Ez az adat összes darabszám tekintetében mutatja meg a változás mértékét, és nem használja fel a munkaidőegységekből előállított különböző kalkulált adatokat, mint például az AWU vagy az FTE. A kedvezményezettektől beérkezett adatok vizsgálata után elmondhatjuk, hogy a fentiekben szerepeltetett 20.237 db munkahely létrehozása vagy megtartása egyértelműen a Program keretében felhasznált támogatások hatékonyságát, sikerességét bizonyítja, tekintettel arra, hogy az eredendően a program tervezésekor kitűzött célt jelentősen felülmúlta az elért eredmény.

A mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének növekedése, % (változatlan áron, 2000-2003 évek átlaga = 100%)

A mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének növekedése hatásindikátor értékének meghatározásánál több tényező együttes változását kellett értékelni. A gazdasági növekedés a 2007/2009 időszakban jelentősen megtorpant. Ez a változás - amely világviszonylatban is megfigyelhető - a mezőgazdaság szinte minden területére kihatott. A 2004-2006 közötti időszakban - összgazdasági értelemben, illetve az egyes iparágak esetében is - a gazdasági helyzet sokkal stabilabb képet mutatott. A 2004-es évben 4,9% volt a GDP, míg 2008-ra a növekedés nemzetgazdasági viszonylatban 1% körül volt. Figyelembe véve az inflációt, ez jelentős gazdasági visszaesést jelent. Továbbá, ez a kép sokkal negatívabb a közép- és nagyvállalkozások esetében, ahol a társaságok az eddig meglévő pénzügyi stabilitásukat veszítették el. A fenti hatások adnak magyarázatot a mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének fent szerepeltetett tényértékére, ami a tervezett értéket jelentősen alul teljesíti.

A foglalkoztatási szint növekedése a vidéki térségekben (2001. évi = 100%)

Az AVOP-ban a vidéki térség, mint támogatási célterület, település szinten került lehatárolásra (120 fő/km² alatti vagy 10 ezer fő alatti települések alkotják) ezért a vidéki térségeket jellemző mutatók is település szinten kell, hogy rendelkezésre álljanak. Településszintű foglalkoztatási adatok a népszámlálás adatsoraiban találhatóak (2001), ezért a viszonyítási alapot meg tudjuk adni, azonban a teljesülés évére (2008) nincs település szintű foglalkoztatási adatunk. Az adat, amelyet az alapadathoz viszonyítani tudunk, az a program teljes időszakában az összes intézkedés keretében létrehozott munkahelyek száma. Ez a

viszonyítás azonban torzít, mert nem tartalmazza a munkahelyek megszűnését, illetve a 2001-2008-ig a vidéki térségekben történő változást (települések szétváltak, összeolvadtak, lakosságszámuk és népességük változott) sem.

A 2001-ben a vidéki térségekben a foglalkoztatottak száma: 1 535 606 fő. A program teljes időszaka alatt az összes intézkedés keretében létrehozott munkahelyek száma: 24.061 db. A fenti viszonyításban a növekedés: $24.061 / 1.535.606 * 100$.

Az elvándorlás mérséklődése a vidéki térségekből (2000-2003. évek átlaga = 100%)

A programszintű mutató 2%-os javulást prognosztizált az elvándorlások számát tekintve.

Ezzel szemben a vidéki térségekben az elvándorlások száma a 2000-2003-as évek átlagához képest a 2008-as évet vizsgálva 4,34%-os növekedést mutat.

Az odavándorlások és elvándorlások különbözete a 2000-2003-as években 17 803 fő volt, az oda- és elvándorlások különbözeteként ennyivel nőtt a vidéki térségek lakosságszáma. 2008-ban az oda- és elvándorlások különbözete negatív értéket mutat, a vándorlások eredményeképpen 2008-ban 23 628 fővel csökkent a vidéki népesség száma (-32,7%).

Az 1000 főre jutó vándorlási különbözet a 2000-2003-as években 3,72 fő volt. 1000 főre vetítve 3,72 fővel gyarapodott ebben az időszakban a vidéki térségek népessége. Ugyanez a mutató 2008-ban -4,99 fő. 2008-ban 1000 főre vetítve 4,99 fővel csökkent a vidéki térségek népessége (-34,21%).

A vidéki és urbánus térségek közötti oda és elvándorlás irányát és mértékét több tényező befolyásolja. A vidéki térségekbe történő odavándorlást főként a nagyvárosok agglomerációs térségeiben elhelyezkedő, az AVOP szempontjából vidékinek minősülő szuburbánus településekre történő letelepedés erősítette, amely a '90-es években és a 2000-es évek elején igen erőteljes volt. Ebből fakadóan a 2000-2003-as időszakban a vándorlási különbözet és egyenérték a vidéki térségek javára igen jelentős volt. Ezzel szembe állítható a vidéki térségekből történő elvándorlás, amelyet főként a városoktól távol eső térségekből, aprófalvakból, megélhetési okból történő városba vándorló népesség adja.

A szuburbánus településekre történő kivándorlás dinamikája a 2000-es évek közepétől csökkent. Valószínűsíthető egy jelentős mértékű, városokba történő visszaáramlás is (pl. kisgyermekkel kiköltöző családok kamasz és felnőtt korú tagjainak városba költözése). Ezzel egy időben a nehezedő megélhetési körülmények miatt, amelyek a fejlődési gócpontoktól távol eső, aprófalvas vidéki térségekben fokozottabban érvényesülnek, nőtt az ezeket a térségeket elhagyók száma.

Ezeket a folyamatokat az AVOP korlátozott forrásai nem tudták számottevő mértékben befolyásolni.

Környezetterhelés csökkenése

A múltban már eddig is jelentős erőfeszítéseket tettünk a környezetterhelés csökkentésére, a nitrát direktíva teljesítésére, a klímaváltozás elleni küzdelemmel kapcsolatosan, vagy akár a légszennyezés visszaszorítására, mely célokra a mezőgazdaság közvetlen környezetvédelmi beruházásainak több mint negyedét fordítottuk. 2000 óta a mezőgazdasági ágazat széndioxid- és metán-kibocsátása 11,3%-kal, illetve 1,0%-kal csökkent, míg a savasodást okozó gázok közül a kéndioxid-kibocsátás 37,6%-kal, a nitrogénoxidok kibocsátása 7,5%-kal csökkent, az

ammónia esetében pedig 2,0%-ra tehető a kibocsátás mérséklődése. Az országos kezdeményezések elsősorban a feldolgozóipar, a közlekedés és az energiatermelés által okozott légszennyezés visszaszorítására összpontosítanak, ezért a mezőgazdaság csupán 3,6%-kal részesedik a levegő minőségének védelmére juttatott forrásokból. Ezért továbbra is célkitűzés a nem megfelelő szerves trágya- és hígtrágya tárolásból, és alkalmazásból származó ammónia, dinitrogén-oxid és metán-kibocsátások csökkentése, ami hatékonyan kezelhető az ÚMVP I. tengelyének keretében.

A vidéki térségekben élő hátrányos helyzetűek életminőségének javulása

Az AVOP-on belül nem terveztek kimondottan a hátrányos helyzetű csoportok és a nők helyzetének javítását célzó intézkedést. A programon belül a nők, a romák és a fogyatékkal élők foglalkoztatási helyzetének javulását mutatja az ezen csoportok képviselői által betöltött újonnan létrehozott munkahelyek száma. A nők által betöltött munkahelyek számát a 3. prioritás minden intézkedésénél rögzítették. Ennek száma: 283 db. A romák és fogyatékkal élők által betöltött munkahelyek számát csak a LEADER+ intézkedésnél rögzítették, amelynek adatkitöltöttsége igen alacsony. A LEADER+ intézkedés keretén belül mindössze 2 db munkahelyet töltenek be romák, 8-at pedig fogyatékkal élők. Ezek alapján elmondható, hogy az AVOP a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatására nem volt jelentős hatással.

A hátrányos helyzetű csoportok és a nők helyzetének javulásához az AVOP-on belül az alábbi támogatási feltételek és intézkedések járultak hozzá:

- Az 1. prioritásban, „A fiatal gazdálkodók induló támogatása” intézkedésen belül kiemelt figyelmet kapott a női vállalkozók gazdaságindításának támogatása. A felhívások ellenére sem sikerült akkora mértékben bevonni a támogatottak körébe nőket, mint a tervezett mérték, de végül a célkitűzés 87%-os megvalósulással zárult. A szakmai továbbképzés és átképzés intézkedésben a nők képzések iránti érdeklődése a tervezettnél nagyobb mértékű volt. A 25%-os részvételi arány arra utal, hogy a mezőgazdasági ágazatban dolgozó nők nagyobb hajlandóságot mutatnak a képzéseken való részvételre, mint a férfiak. A képzésekbe bevont roma származásúak száma a tervezetthez képest ugyan kisebb (63%) arányú lett, azonban az összes résztvevőn belüli arányuk eléri a tervezettet.
- A 3. prioritás Falufejlesztés és -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése és védelme intézkedésének keretén belül olyan épületek felújítására került sor, ahol az akadálymentes és biztonságos épített környezet kialakítása a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. Törvény értelmében kötelező.

Horizontális elvek érvényesülése

A horizontális elvek a PKD-ban kerültek külön részben kidolgozásra a különböző intézkedések leírása alkalmával. A különböző szempontok hangsúlyossága intézkedésenként differenciált, de általános elvként elmondható, hogy a női munkavállalók, a romák, illetve a fogyatékkal élő munkavállalók foglalkoztatását célzó projektek többletpontot jelentettek az értékelés során. Az esetek többségében, ahol környezetvédelmi szempontok is érvényesültek, a projektek előfeltétele volt, hogy a környezetvédelmi előírásoknak megfeleljenek.

- 1. prioritás: A vonatkozó környezetvédelmi rendeleteknek való megfelelés alapfeltétel. A női munkavállalók, a romák, illetve a fogyatékkal élő munkavállalók foglalkoztatását célzó projektek többletpontot kaptak. A „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása” intézkedés esetében mind a tananyag tartalma, mind a célcsoport összetétele szempontként szerepelt.
- 2. prioritás: A vonatkozó környezetvédelmi rendeleteknek való megfelelés jogosultsági feltétel, továbbá az esélyegyenlőség megteremtését célzó pályázatok előnyt élveztek.
- 3. prioritás: A vonatkozó környezetvédelmi rendeleteknek való megfelelés alapfeltétel; a földterület-fejlesztés kapcsán végzett táj-rehabilitáció a tájképet javítja. A közösségi élet fejlesztése fontos szempont, ezért az értékelés során figyelembe kellett venni, hogy a lehető legtöbb célcsoport számára hozzáférhető legyen, valamint, hogy a közösségi hely keretén belül az új vagy felújított szolgáltatások száma növekedjen.
- Az AVOP LEADER+ intézkedése háromféle módon érvényesíti az esélyegyenlőség szempontjait. Egyrészt, a Helyi Akciócsoportok első körben történő kiválasztásakor azok az akciócsoportok, amelyek vidékfejlesztési tervében a nők, a fiatalok, illetve a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, különösen a romák helyzetének javítása szerepelt, maximum 5 pluszpontot kaptak, a második körös kiválasztáskor maximum 3 pontot. Másrészt, a nyertes helyi vidékfejlesztési tervek megvalósítása során az azonos minőségű pályázatok esetén a kiírás előnyt biztosított a vidéki nők, fiatalok és a romák élethelyzetét célzó projektek részére.

3. A Program prioritásonkénti áttekintése - különösen az intézkedések indikátorainak tükrében

3.1. AVOP 1. prioritás: Versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban

A 1. prioritás az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program legjelentősebb prioritása tekintve, hogy a teljes program megvalósítására szánt közösségi hozzájárulás összegének (317 M euró) 57%-a ennek a prioritásnak az intézkedéseire lett elkülönítve.

Az 1. prioritás keretében a versenyképes mezőgazdasági alapanyag-termelést megalapozó, valamint a halászati ágazat fejlesztését elősegítő beruházások, képzések valósulhattak meg.

Az AVOP 1. prioritás intézkedéseinek célterületei a következők voltak:

- 1.1. intézkedés - A mezőgazdasági beruházások támogatása
- 1.2. intézkedés - A halászati ágazat strukturális támogatása
- 1.3. intézkedés - Fiatal gazdálkodók induló támogatása
- 1.4. intézkedés - Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása.

Az 1. prioritás intézkedései iránti érdeklődés, illetve a rendelkezésre álló források magas felhasználási szintje igazolja, hogy az intézkedések fejlesztési céljai valós szükségleteket fogalmaztak meg, illetve egyes intézkedések esetén az igények jóval meghaladták a Program kínálta pénzügyi lehetőségeket.

A prioritás pályázatkezelési eljárása során kiválasztott projektek magas minőséget képviselnek, nagy hozzáadott érték tartalommal rendelkeznek, így a prioritás előzetesen kitűzött céljait - azaz a termelési eszközök és erőforrások korszerűsítését, eredményesebb hasznosítását, a költségkímélő technológiák alkalmazását ösztönző fejlesztéseket, a szakképzettség növelését - maradéktalanul megvalósították.

3.1.1 Pénzügyi terv és megvalósulás

Az 1. prioritás pénzügyi megvalósulását eredményesnek értékelhetjük. A pályázatbenyújtási időszakban megfelelő mennyiségű pályázati anyag érkezett, így sikerült minden intézkedésen belül kiválasztani a céljaiban és minőségében is megfelelő projekteket. A prioritásra tervezett hozzájárulási közkiadása keret a források teljes mértékű felhasználása érdekében nemzeti forrásból biztosított többlet-kötelezettségvállalási forrással került kiegészítésre. A források a benyújtott támogatási igények szerinti átcsoportosításokkal optimálisabb támogatási lehetőséget nyújtottak.

Az AVOP 1. prioritás pénzügyi terve (Euró)

Prioritás / intézkedés megnevezése		Közkidások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás / Kötelező saját
		Euró	Euró	Euró	Euró
1. prioritás: A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	2004 - 2006	241 094 962	180 912 912	60 182 050	326 219 005 / 5 730 918
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása		223 457 332	167 592 998	55 864 334	325 509 528 / 0
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása		5 730 918	4 389 882	1 341 036	0 / 5 730 918
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása		7 317 506	5 488 129	1 829 378	0 / 0
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása		4 589 206	3 441 904	1 147 303	709 477 / 0

** HOPE esetében: kötelező saját forrás (saját erő) forrás: AVOP PKD

Az 1. prioritáson belül meghirdetésre került 4 intézkedés a program teljes időszakára tervezett közkiadás keretének EU által biztosított összege 180,91 M euró, melyből a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz 4,39 M euró.

Az 1.1 intézkedés a prioritás legjelentősebb intézkedése, mind a benyújtott pályázatok számát, mind a rendelkezésre álló közösségi hozzájárulás összegét tekintve. A „Mezőgazdasági beruházások támogatása” intézkedés igényelte a pályázóktól a legnagyobb összegű saját forrás biztosítását. Az intézkedésre meghirdetett pályázati felhívást, a várakozáson felüli sikeresség és a beérkezett pályázatok támogatási igénye miatt a tervezettnél előbb fel kellett függeszteni, valamint az egyes intézkedések között támogatási összegeket kellett átcsoportosítani, a beérkezett igényeknek megfelelően. Az 1.2 „A halászati ágazat strukturális támogatása” - a mezőgazdaság egy speciális, kevés szereplős területére koncentrált. A 2005. évi nehézségek és a kevés számú beérkezett pályázat okán ezen intézkedés esetében alintézkedések közötti forrásátcsoportosításra volt szükség a pályázói igényeknek megfelelően. A hat alintézkedésből kettőre nem érkeztek be pályázatok, így az ezen intézkedésekre allokált keret átcsoportosításra került. A természetes-vízi halászat esetében a termelők alapvetően tőkehiányban szenvednek, mely nagyban rontotta a pályázati hajlandóságot. További meghatározó elem volt, hogy 2007-ben már körvonalazódott az új programozási időszakra vonatkozó Európai Halászati Alap forrásainak felhasználására készített Nemzeti Halászati Stratégiai Terv, valamint a Halászati Operatív Program, mely a 2007-2013 közötti időszakára kedvező támogatási konstrukciókat helyezett kilátásba.

Az 1.3 - „Fiatal gazdálkodók induló támogatását” célul kitűző intézkedésnél a pályázati kedven nagyot lendített a pályázatok számának és színvonalának javítása érdekében szervezett országos road show. Ennek köszönhetően a rendelkezésre álló támogatási források felhasználásra kerültek, így a fiatal vállalkozók egyre nagyobb arányban vesznek részt mezőgazdasági vállalkozások vezetésében. A fiatal gazdálkodók saját forrást nem kellett biztosítaniuk a támogatás igénybevételéhez, ezáltal a támogató az induló, tőkével még nem rendelkező pályázók gazdaságindítását, és a gazdasági életképesség elérését támogatta.

A prioritás negyedik pillére az 1.4. intézkedés - „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása” - a prioritáson belül az alokált források és a beérkezett pályázatok támogatási igényét, illetve darabszámát tekintve is kisebb súlyt képvisel. A tervezett 1,17 Mrd Ft kerettel szemben megvalósult mindössze 1,02 Mrd Ft támogatás felhasználása a szerződéskötés után visszalépett és visszavont néhány pályázat viszonylag magas támogatási igényével magyarázható.

Az AVOP 1. prioritás eredményei 2004-2009 (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009		IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db		db	%	db	%	db	%
1. prioritás: A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	4 626		2990	64,63	2940	63,55	2827	61,11
1.1. A mező'gazdasági beruházások támogatása	3 796		2612	68,81	2569	67,68	2471	65,09
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	86		55	63,95	53	61,63	51	59,30
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	681		285	41,85	280	41,12	270	39,65
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	63		38	60,32	38	60,32	35	55,56

forrás: EMIR 2010. április 18.

pályázat (db)

A prioritás intézkedéseire összesen 4.626 db pályázat érkezett be, melynek 82%-át az 1.1 „Mezőgazdasági beruházások támogatása” intézkedésre, az AVOP legnagyobb érdeklődést kiváltott intézkedésére benyújtott pályázatok teszik ki. A beérkezett pályázatok számához viszonyítva a legnagyobb arányú szerződéskötés (67,68%) is az 1.1 intézkedés sikerességét mutatja. A szakmai értékelés során támogatónak besorolt pályázatok megvalósulása a fiatal gazdák indulását támogató intézkedésnél zárult a legjobb aránnyal, részben azért is, mert az intézkedésben nem volt szükséges önrészt biztosítani a támogatás mellé.

Az AVOP 1. prioritás eredményei 2004-2009 (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkidások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1. prioritás: A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	61,48	106,02	72,42	68,57	64,51
1.1. A mező'gazdasági beruházások támogatása	56,98	95,57	67,28	63,75	60,15
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	1,46	3,17	1,79	1,56	1,45
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	1,87	4,76	2,02	1,97	1,89
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	1,17	2,51	1,33	1,29	1,02

A kifizetett összeg a pénzügyi korrekcióként levont összeget is tartalmazza.

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon

forrás: EMIR 2010. április 18.

támogatási összeg (Ft)

A prioritás keretében a versenyképes mezőgazdasági alapanyag-termelésre összesen 61,48 Mrd Ft forráskeret állt rendelkezésre. A jelentős érdeklődés miatt az elbírálás során a keretnél nagyobb 72,42 Mrd Ft összegben kerültek projektek támogatásra (IH támogatás révén), majd 68,57 Mrd Ft összegben sikerült szerződést kötni. Az adatfeldolgozási időszak végéig a 2.827 darab pályázatra 64,51 Mrd Ft összegű támogatás került kifizetésre.

Az 1. prioritás pályáztatásának eredményeiről elmondhatjuk, hogy a korábbiakban már említett „A mezőgazdasági beruházások támogatását”, illetve a „Fiatal gazdálkodók induló támogatását” célzó intézkedések meghatározó súlyt képviselnek mind a beérkezett pályázatok száma, mind a támogatási igények tekintetében. Ez iránt a két intézkedés iránt volt a legnagyobb az érdeklődés a program teljes időszaka alatt.

Ezen intézkedések jelentősége meghatározó, hiszen a támogatott beruházások megvalósulásával a magyar mezőgazdaságnak lehetősége nyílt az Európai Unió állattenyésztési és növénytermesztési technológiáinak megközelítésére, majd az új pályázati ciklusban (2007-2013) a felzárkózásra.

3.1.2 Prioritás szintű indikátorok

Az AVOP 1. prioritása célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

AVOP 1. prioritás indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A leszerződött pályázatok száma, db	15 700	2 940
Eredmény	Fiatal gazdálkodók által létrehozott gazdaságok száma, db	254	285
	ebből nők által létrehozott: gazdaságok száma:	40	39
Hatás	A mezőgazdasági tevékenység jövedelmezőségének növelése, %	1-2	-

forrás: EMIR 2009. június 9.

A program teljes időszakára az 1. prioritáson belül 15.700 db szerződéses pályázattal kalkulált az FVM a tervezés során, azonban csak 2.940 db pályázat esetében történt szerződéskötés. Ez az arány a program tervezett output eredményének csupán 19%-a, amely a beérkezett pályázatok nagyobb összegű támogatási igényével magyarázható. A fiatal gazdák által létrehozott gazdaságok száma a tervezett eredménynek a 112%-át teszi ki, a nők által létrehozandó gazdaságok száma mindössze egy fővel maradt el a tervezettől, így az eredmény indikátorokra vonatkozóan a megvalósulások jó eredménynek számítanak.

Az intézkedés elsődleges célja a vállalkozások versenyképességének javítása volt. A pályázatok ennek megfelelően alapvetően a versenyképességet növelő beruházásokra

irányultak, de e mellett számos projekt környezetvédelmi feltételek javítását szolgáló fejlesztéseket is magában foglalt.

Az 1. prioritás indikátorai között szereplő hatásindikátor értékének meghatározása nem volt lehetséges. Ez a mutató hivatott meghatározni a mezőgazdasági tevékenység jövedelmezőségének növekedését. A meghatározás kudarcának oka kettős: egyrészt az alapadatok, másrészt a makrogazdasági helyzet változása nem tette lehetővé a mutató értelmezését és elemzését. Az alapadatokkal kapcsolatos probléma, hogy a pályázóktól bekért gazdálkodási eredményadatok a Társaságok egész működésére vonatkozó információkat tartalmaznak, ennek következtében a projekt hatása nem volt kimutatható.

A 2007-2013-as Vidékfejlesztési Programra vonatkozó, jelenleg kidolgozás alatt mid-term (félidei) értékelés keretében azonban már olyan új adatgyűjtési és adatrögzítési technika, valamint elemzési módszertan kidolgozására kerül sor, melynek segítségével a hatások mérése megvalósulhat, ezáltal feloldva az AVOP-nál tapasztalt adatgyűjtési, adatrögzítési-és elemzési problémákat.

3.1.3 Intézkedés szintű indikátorok

AVOP 1.1. „Mezőgazdasági beruházások támogatása” intézkedés eredményei

A 1.1. intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

Az AVOP 1.1. intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A) Az elfogadott pályázatok száma tevékenységenként (db)		
	1. Épületfejlesztési beruházások	1273	924
	a) Allattartó létesítményekkel kapcsolatos beruházások	525	285
	b) Egyéb gazdasági épületekkel kapcsolatos beruházások	748	639
	növényház		24
	egyéb		615
	2. Új erő- és munkagépek, technológiai- és informatikai berendezések	14 261	1 495
	3. Gazdaságon belüli öntözésfejlesztési és meliorációs beruházások	166	182
	az új vagy korszerűsített öntözőrendszerrel lefedett terület (ha)	11 403	3 114,24
	4. Alma, körte, őszibarack ültetvénytelepítések fejlesztése		9
	Az összes elfogadott pályázatból a fiatal gazdálkodók száma (fő)	124	99
	B) Allatférőhelyek száma, ebből	321 873	1 495 751
	új	37 481	187 256
	felújított	134 432	1 308 495
	C) Új erőgép teljesítménye összesen (kW)	490 000	128 380
D) Új munkagépek száma, (db)	8 000	4 012	
Eredmény	Támogatott gazdaságok száma	12 000	2 130
	A támogatással vásárolt erőgépek kapacitásnövelő hatása az országos vonóerő kapacitásra (%)	5	-

Hatás	A támogatásnak köszönhetően létrehozott, vagy megtartott munkahelyek száma, munkaeő egyenértékben (FTE, AWU)	2 490	14 624
	Az épületfejlesztési beruházások tevékenységben támogatott gazdaságok között azok aránya, amelyek környezetvédelmi fejlesztéseket valósítottak meg (%)	40	7
	A támogatott gazdaságok bruttó hozzáadott értékének növekedése (%)	2	-

forrás: EMIR 2009. június 9.

Az intézkedés támogatási területei a pályázati kiírások megjelenésétől kezdve azonnal nagy érdeklődést váltottak ki a támogatási célcsoportok gazdálkodóinál. A beruházási támogatásokat az érdekképviseleti szervektől érkezett információk alapján már nagyon várták a vállalkozások.

Az output indikátorok az elfogadott pályázatok tevékenységenként számát mutatják, amely az Irányító Hatóság által támogatásra javasolt pályázati állománynak felel meg. Az épületfejlesztéssel kapcsolatos beruházások némiképp alul maradtak a tervezettnél, 924 db pályázat került elfogadásra, amely 74%-os, tehát közepes megvalósulást jelent. A megbontás állattartással és egyéb épületekkel kapcsolatos beruházás mutatói a tervezetthez képest némileg a növénytermesztésnek köszönhetően kedvezően alakultak, a tervezett 59%-os részesedéssel szemben 70%-os részesedés valósult meg. A növénytermesztés irányába történő elmozdulás már egy ideje jellemző tendencia az ágazatban.

Az állattartó létesítményekkel kapcsolatos beruházások esetében megállapítható, hogy a közösségi jogszabályoknak, illetve normáknak való megfelelés teljesítése érdekében a pályázatok többsége állatjóléti célú beruházások megvalósítására irányult. A hosszú távon is működni szándékozó állattartóknak ez kötelezettségük is. A pályázás nyújtotta lehetőségekkel éltek is az érintett termelők és állattartók, azonban az ágazati problémák megoldásának csupán a kezdetéig jutottak el.

Egyéb gazdasági épületekkel kapcsolatos beruházások, a növénytermesztést és kertészetet szolgáló gazdasági épületek megvalósítása kapcsán prioritást kaptak a szemestermény-tároló létesítmények és a növényházak. Ennek szakmapolitikai indoka egyrészt az időszak, ill. a később is várható rendkívüli mennyiségű gabonatermése, másrészt a zöldség ágazatban tapasztalható fedett termesztő-hely hiány kompenzálása. A kapacitásban és minőségben történő előrelépés a terménytárolók vonatkozásában lehetővé teszi a hazai teljes termékmennyiség uniós előírásoknak megfelelő módon történő tárolását.

Új erő- és munkagépek, technológiai- és informatikai berendezések indikátormutatójának esetében a megvalósulás jelentős mértékben eltér a tervezett eredménytől. A különbség oka részben azzal magyarázható, hogy sok esetben a pályázat nem csak egyetlen erő- vagy munkagép beszerzését tartalmazta, hanem több gépet egyszerre, másrészt a tervezett 14.261 darabszám is kicsit felültervezett célkitűzés volt. Az új erőgépek és új munkagépek indikátorok is ehhez hasonlóan jelentősen a tervezett eredmény alatt maradtak. Végül a támogatás révén 128.380 kW teljesítményű erőgép és 4.012 db munkagép beruházása valósult meg. Meg kell jegyezni azonban, hogy az indikátoradatokat szolgáltató kedvezményezettek nem kezelték egységesen az arató-cséplő gépeket (kombájnokat), többen erőgépként sorolták be, míg mások munkagépként.

Gazdaságon belüli öntözésfejlesztési és meliorációs beruházások esetén a 80-as években jellemző több száz hektáros területet lefedő öntözőfürtök helyett, lokális lehetőségeket

nyújtó, néhány hektáros szórvány-öntözőtelepek megvalósítására érkeztek be pályázatok. Az öntözéses pályázatok nagy része az ültetvényekhez kapcsolódik, víz- és energiatakarékos technológiát alkalmaz, mely illeszkedik a programban meghirdetett célokhoz. Az elfogadott pályázatok száma a tervezettnél jobb eredménnyel zárult (109,64%), de az új vagy korszerűsített öntözőrendszerrel lefedett terület nagysága jelentősen elmarad a célértéktől. A meliorációs beruházások esetében a földterület fejlesztés, melioráció fejlesztései kerültek előtérbe, elsősorban nem a beruházások számával, mint inkább az egyes pályázatok támogatás igényének nagyságrendjével (történelmi borvidékek meliorációja).

Összességében a tervezett célok - melyek nem igazán fejezhetőek ki a pályázatok számával - nagyrészt teljesültek. Tendenciájában a minőségi termék előállításának és a biztonságos termelés feltételei megteremtésének igénye dominál, mely az öntözéses-gazdálkodás kiterjesztését fogja eredményezni.

Ültetvénytelepítésre nem sikerült a pályázókat akkora mértékben mozgósítani, mint azt a program tervezésekor prognosztizálták. A néhány benyújtott pályázat is a termőhelyi hagyományoknak megfelelő, és nem a piac igényeit kielégíteni szándékozó fajták telepítésére irányult. Ennek okai a piacvesztésre és az import jelentős mértékben történő növekedésére vezethető vissza.

A már meglévő állatférőhelyek felújítására, illetve új férőhelyek létrehozására vonatkozó tervszámokat már a 2007. év végéig megvalósult projektek teljesítették, sőt jelentősen meg is haladták. Az intézkedésen belül 30-30%-os volt a baromfi, illetve a sertéstartó telepek állattjóléti célú beruházásainak aránya. Az elért jó eredmények még nem jelentik az ágazat feladatainak teljes megoldását, a telepek korszerűsítése vonatkozásában további beruházások megvalósítására lesz szükség az ÚMFT forrásainak igénybevételével.

Az 1.1 intézkedés keretein belül 2.130 db gazdaság jutott támogatáshoz beruházásai megvalósításához.

A támogatásnak köszönhetően létrehozott, és megtartott munkahelyek száma AWU egységben a tervezettnél jobb megvalósulást mutat, ám az indikátor értelmezése és számítása sok problémát okozott a pályázóknak, ezért ellenőrizni kellett őket. A gazdálkodók még nem nagyon tudtak projekteknél gondolkodni, nehezen tudták szétválasztani a projekteredményeket a normál működés eredményeitől, ezért kissé túlzottnak tűnik az eredmény. Az azonban egyértelműen látszik, hogy az intézkedés kedvező hatással volt, főleg a munkahelyek megtartására.

Környezetvédelmi fejlesztéseket megvalósított pályázatok az épületfejlesztési pályázatok között mindössze 7%-ban teljesültek. Az intézkedés keretein belül megvalósuló projektek a Magyarországon előírt hatósági engedélyezési eljárás során juthatnak engedélyhez. Magyarországon a Környezetvédelmi Hatóság szigorúbb környezetvédelmi előírásokat ír elő építési és beruházási projektek engedélyezésére a legtöbb uniós tagország szabályainál. Engedélyezési eljárások során a környezetre hatást gyakorló tevékenységek megkezdése előtt környezeti hatásvizsgálatot kell végezni, mely során fel kell tárnai a tevékenység várható környezeti hatásait. Az általános engedélyeztetési eljárás merev szabályainál szigorúbb előírásokat az intézkedés nem vetett ki.

Az 1.1 intézkedés utolsó hatásindikátor értékének meghatározása nehézségekbe ütközött. Ez a mutató határozza meg a támogatott gazdaságok bruttó hozzáadott értékének növekedését. A gazdálkodók által szolgáltatott alapadatok felhasználása nem tette lehetővé a mutató értelmezését és elemzését. Az indikátor mérésére kért adatok, azaz az árbevétel és a fedezet összegek egy része a Társaságok egész működésére vetített információit, másik része pedig a támogatott projektek működésére vetített információkat tartalmazza. A 2007-2013-as Programra vonatkozó, jelenleg kidolgozás alatt mid-term (félidei) értékelés keretében már olyan új adatgyűjtési és adatrögzítési technika, valamint elemzési módszertan kidolgozására kerül sor, melynek segítségével a hatások mérése megvalósulhat, ezáltal feloldva az AVOP-nál tapasztalt adatgyűjtési, adatrögzítési-és elemzési problémákat.

Az AVOP 1.1. számú intézkedése a pályázati rendszer legjelentősebb/legnépszerűbb intézkedésének bizonyult mind a tervezett támogatási összeg, mind a benyújtott pályázatok száma vonatkozásában. A rendkívüli mértékű érdeklődést az indokolta, hogy az intézkedés szakmai vonatkozásban felöleli az egész mezőgazdasági termelési vertikumban adható minden fontosabb támogatást.

Új erő- és munkagépek, technológiai- és informatikai berendezések: A termelők által leginkább preferált alintézkedés a gépbeszerzési lehetőség volt. A pályázatok többsége erőgépek, önjáró betakarítók, munkagépek és növényvédelmi gépek beszerzésére irányultak. A támogatási igény olyan mértékű volt, hogy a pályázati konstrukciót félévnyi működés után fel kellett függeszteni a rendelkezésre álló forrás túligénylése miatt. A jóváhagyott pályázatok alapján a hazai traktorállomány és a betakarító kapacitás jelentős mértékben növekedett. Ennek ellenére azonban a magyar agrárágazat mind darabszámban, mind pedig az egy hektárra jutó vonóerő, illetve betakarítható termésmennyiség vonatkozásában máig is csak az EU 15-ök átlagának a felét éri el. Ezen tendenciák szükségessé teszik a gépvásárlási támogatási lehetőségek hosszú távon történő fenntartását a következő programozási időszakban is, oly módon, hogy az a magyar mezőgazdaság technikai eszközrendszerének korszerűsítését szolgálja, és ne egyszerű gépcseréket jelentsen, illetve ne a gépi kapacitásokat növelje.

AVOP 1.2. „A halászati ágazat strukturális támogatása” intézkedés eredményei

A 1.2. intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblában szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

Az AVOP 1.2 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	Szerződéskötések száma a tevékenységek típusa szerint:		
	1.2.1. Akvakultúra. Tógazdaságok és intenzív üzemi haltermelő rendszerek építése, felújítása és halkeltetők korszerűsítése (db)	25	32
	Épített tavak	6	9
	Felújított tavak	12	23
	Felújított halkeltető	5	1
	Épített, felújított iparszerű haltermelő rendszerek	2	4
	1.2.2. Halfeldolgozók építése, felújítása (db)	7	9

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program Záró Végrehajtási Jelentéséből készült kivonat

	Épített halfeldolgozók száma	5	0
	Felújított halfeldolgozók száma	2	9
	1.2.3. Természetesvízi halászat (pályázatok száma, db)	25	0
	1.2.4. Promóció (pályázatok száma, db)	18	9
	1.2.5. Termelői szervezetek támogatása (pályázatok száma, db)	2	0
	1.2.6. Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben (db)	5	5
	Az épített vagy korszerűsített termelési egységek száma (db)	32	41
	Bevezetett új termékek száma (db)	6	9
	Természetes vízi halászati eszköz beruházások értéke (€)	740 000	0
	Felújított vagy korszerűsített iparszerű haltermelő rendszerek száma (db)	2	3
Eredmény	A támogatott halgazdaságok, halászati vállalkozások száma	130	38
	Támogatott halastavak területe (ha)	200	461,3
	A feldolgozott termékek mennyiségének növekedése (t/év)	300	796,95
	A támogatott üzemek hektáronkénti kibocsátása (€/év)	1400	3100
	A minőségtanúsítvánnyal rendelkező, új halászati termékek száma a támogatott üzemekben (db)	3	0
Hatás	Támogatott üzemek bruttó hozzáadott értékének növekedése (%)	2,5	
	A támogatásnak köszönhetően létrehozott és megtartott munkahelyek száma (darab) munkaerő egyenértékben számítva (FTE, AWU)*	180	150,48
	A hazai hal termelés növekedése (t/év) - bruttó érték	400	763,4

forrás: EMIR 2009. június 9.

Az intézkedésre elkülönített közösségi támogatási keret az átcsoportosítások és a pályázati lehetőségek újbóli megnyitásának eredményeképpen lekötésre került.

A magyarországi halászati ágazat célul tűzte ki a haltermelés fejlesztését, és az AVOP 1.2 intézkedés nagyban hozzájárult a célok megvalósulásához. Míg a korábbi években csökkenés volt a jellemző mind a tógazdasági haltermelés, mind a természetes-vízi zsákmány bruttó mennyiségi adatait tekintve, 2003-tól kimutatható a haltermelés növekedése. A 2003-2006 közötti időszakban az éves bruttó haltermelés (tógazdasági és intenzív üzemi termelés együtt) 20%-kal növekedett, és a természetes-vízi zsákmány éves mennyisége is 15%-kal lett több.

A program elején tervezett haltermelési növekedéshez képest jobb eredményeket tudott elérni az ágazat, melyben közrejátszott az előző években többségében HOPE támogatással megvalósított új, illetve felújított halastavak termelése is.

A magyar halászati ágazat stratégiai céljai között szerepel a lakossági halfogyasztás növelése, és a kimutatások a 2002- 2006 közötti időszakban közel 23%-os növekedést tudtak igazolni.

Összességében elmondható, hogy az intézkedés sikeresnek tekinthető. A 2004-2006-os időszak tapasztalatai a 2007-2013-as időszak tervezése során figyelembe lettek véve.

Elmondható, hogy a potenciális pályázók megismerték az új társfinanszírozott rendszert, többségük „pályázóképes” és sikeresen vehetnek részt a következő, 2007-2013-as programozási időszakban. A magyar halászati szektor kis mérete és a potenciális pályázók kis száma a hatékony, akár személyre szabott kommunikációs tevékenységet is lehetővé teszi.

Az 1.2.1 Akvakultúra c. alintézkedés a korábbi tapasztalatoknak megfelelően a legismertebb és legnépszerűbb fejlesztési célnak bizonyult. A potenciális pályázók 10%-a nyújtott be

pályázatot a teljes időszakban. A tervezett 25 db helyett 32 db szerződés megkötése valósult meg. Az alintézkedésen belül halastavak építésében és felújításában a megvalósulás felülmúlta a tervezett eredményt. Halkeltetők felújítására viszont nem volt akkora igény, mint az iparszerű haltermelő rendszerek építésére és felújítására.

Az 1.2.2 Halfeldolgozók építése, felújítása c. alintézkedés eredményességét már az alacsony számú potenciális pályázó által benyújtott 11 db pályázat beérkezése is mutatja. Végül 9 szerződéskötésre került sor, mindegyik esetben halfeldolgozó felújítása témában.

Annak, hogy az 1.2.3 Természetes vízi halászat támogatására nem történt szerződéskötés, a potenciális pályázói kör alacsony pályázati felkészültsége, illetve a projektek relatív alacsony összköltsége volt az oka. A tevékenységet jellemzően bér munkába kiadva, kisszerszamos halászok végzik. A potenciális pályázói kör nem tőkeerős és a szükséges önrész biztosítása is gondot okozott.

Az 1.2.4 Promóció c. alintézkedés is a sikeres alintézkedések közé tartozik, annak ellenére, hogy a tervezett eredménynek a fele valósult meg, és az alintézkedésen belül összesen 9 db szerződéskötésre került sor. A sikeresség a téma újdonsága miatt is különösen értékelendő, a beérkezett pályázatok szakmai tartalmukban magas színvonalúak voltak. A halászati ágazat és a halfogyasztás népszerűsítése mára új dimenzióba jutott. Az Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon való megjelenés lehetőséget adott az ágazat és a szakma bemutatására éppúgy, mint a halfogyasztás növekedésének elősegítésére.

Az 1.2.5 Termelői szervezetek támogatása c. alintézkedésre nem érkezett pályázat.

A tervezettnél megfelelően alakult a pályázói kör mozgósítása az 1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben c. alintézkedésre, ahol 5 db szerződéskötés történt.

A halfeldolgozókkal kapcsolatos támogatások tervezett eredményeinek túlteljesítésével egyidejűleg a bevezetett új termékek száma is jobban alakult a tervezettnél.

A támogatott halgazdaságok száma a természetes-vízi halászat ágazat már említett problémákkal terhelt volta miatt vált alulteljesítette. A tervezett 130 vállalkozás támogatása túltervezettnél tűnik.

A támogatott halastavak területére vonatkozó indikátor mutatja leginkább az alintézkedés sikerességét. A 230%-os teljesülés rendkívülinek mondható a teljes programban.

A feldolgozott termékek mennyiségének növekedése indikátor esetében az értékek megadásakor a pályázók nem csak az AVOP program ezen intézkedés támogatásának köszönhető növekedést vették figyelembe, hanem egyéb hatásokat is, ezért a fenti táblázat eredményei nem mutatnak pontos eredményt.

A támogatott üzemek hektáronkénti kibocsátása a tervezettnél jobb megvalósulást mutat, azonban számításánál itt is eltérő adatokat vettek figyelembe a pályázók. Nem csak a támogatott tevékenység hektáronkénti kibocsátását vették figyelembe, hanem a teljes üzem kibocsátását. A halászati ágazatnak a mezőgazdasági üzemekhez képest jó a megtérülése, de csak haltermelésből nagyon nehezen érhető el 3100 euró/év/ha kibocsátás.

Az intézkedés globális céljai között szerepel a halfeldolgozó egységekben és a támogatott gazdaságokban a hozzáadott érték növelése, munkahelyek létrehozása és megtartása a halászati

szektorban, valamint az alacsony hazai halfogyasztás növelése, melyek megvalósulását a hatás indikátorok mutatják.

A támogatott gazdaságok bruttó hozzáadott érték növekedésének meghatározása nehézségekbe ütközött. A gazdálkodók által szolgáltatott alapadatok felhasználása nem tette lehetővé a mutató értelmezését és elemzését. Az indikátor mérésére kért adatok, azaz az árbevétel és a fedezet összegek egyik része a Társaságok egész működésére vetített információkat tartalmazza, másik része pedig a támogatott projektek működésére vetített információkat. A 2007-2013-as Programra vonatkozó, jelenleg kidolgozás alatt mid-term (félidei) értékelés keretében már olyan új adatgyűjtési és adatrögzítési technika, valamint elemzési módszertan kidolgozására kerül sor, melynek segítségével a hatások mérése megvalósulhat, ezáltal feloldva az AVOP-nál tapasztalt adatgyűjtési, adatrögzítési-és elemzési problémákat.

Munkahelyek létrehozása és megtartása a halászati szektorban az intézkedés megvalósulása során jó eredménnyel zárult. A tervezett eredmény 83%-ban valósult meg. Az ágazatban a munkahelyteremtésben korlátozottabbak a lehetőségek, a 150,48 AWU egységben számított eredmény 25,03 AWU létrehozott munkahelyből, és 125,45 AWU megtartott munkahelyből áll.

A hazai haltermelés növekedése a program elején tervezett 400 t/év átlagnál nagyobb ütemben valósult meg. A fogyasztásra szánt étkezési hal (élősúlyban mérve) termelési adatait vizsgálva a 2004. évtől a 2008. évig összességében 3.817 t növekedés mutatható ki. (forrás: FAO éves jelentések). A dinamikus és egyenletes növekedés 2008-ban ugyan a gazdasági válság hatására megtorpant, de a lassulás remélhetőleg nem folytatódik. A növekedés nem kizárólag a kapacitás növelésének köszönhető, a biztonsági intézkedések és a tenyésztés-technológia fejlesztése is közrejátszott abban, hogy az időszakban 763,4 t/év volt az átlagos növekedés. A 2008. évben megvalósított akvakultúrát támogató beruházások haltermelésre ható eredményei a következő 1-2 évben realizálódnak.

„AVOP 1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása" intézkedés eredményei

A 1.3. intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő szám-szerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

Az AVOP 1.3. intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A fiatal gazdálkodók elfogadott pályázatainak száma (db)*	254	285
	ebből: nők által benyújtott pályázatok száma (db)	45	39
	A pályázók kor szerinti összetétele (fő)		
	25 év alatti	180	76
	25-30 év közötti	50	104
	30-35 év közötti	14	66
	35-40 éves	10	37
	Az elfogadott pályázatok száma irányultságuk szerint (db)		

	új gazdaság indítása	174	249
	gazdaság átvétele	80	36
Eredmény	Fiatalkorú gazdák által művelt terület (ha)	2 540	2 712
	A fiatal gazdálkodók támogatás révén létrehozott gazdaságainak száma	379	345
	Gazdaságot átvevő gazdaságvezetők átlagos életkora	25	30
Hatás	A létrehozott és megtartott munkahelyek száma, munkaerő egyenértékben (AWU)	274	233

forrás: EMIR 2009. június 9.

Az intézkedés céljai szoros összhangban voltak a prioritás 1.4. „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása” intézkedés céljaival. Mindkét intézkedés kiemelten kezelte az agrárszektorban tevékenykedő nők arányának növelését, a mezőgazdasági munkaerő korstruktúrájának javítását, és a mezőgazdaság környezetre gyakorolt hatásainak figyelembe vételét a fejlesztések során.

A fiatal gazdálkodók támogatására tervezett szerződéskötések számát az indulási nehézségek ellenére végül is meghaladta a teljes időszakban megkötött szerződések száma, ami az intézkedés sikerességét mutatja, továbbá azt, hogy hitelt a gazdák alig vettek igénybe, így nem használták ki a nagyobb támogatási lehetőséget. Mivel ennek a társadalmi csoportnak a támogatása a korábbi nemzeti támogatási rendszerekben, és a SAPARD-ban sem volt jelen, ezért a potenciális pályázók tapasztalatlanok voltak a pályázatírásban. A magas számú elutasítás okai az előbb elhangzottakra vezethetők vissza. A beérkezett pályázatok nagy száma azonban azt is mutatja, hogy a fiatalok keresték a lehetőséget önálló gazdaság létrehozására, azonban sok esetben a pályázóknak segítségre, képzésre volt szükségük.

Az Irányító Hatóság 285 db pályázatot támogatott, és ezzel némiképp a tervezettnél jobb eredmény valósult meg. Nőket viszont nem sikerült akkora mértékben bevonni a támogatottak körébe, mint a tervezett mérték.

Magyarországon az évek során jelentősen megnőtt a mezőgazdaságban dolgozók átlagéletkora. Míg a hatvan év fölötti korosztályból több mint 300 ezren, addig a harminc év alattiak közül mindössze 15 ezren gazdálkodnak. Tovább csökkent a gazdaságok száma is. Ezen tendenciák lassítására, illetve megfékezésére volt hivatva az intézkedés. A pályázati felhívás alapján a 18 és 40 év közötti korcsoport pályázhatott támogatásra. A kormegbontás szerinti indikátorokból látszik, hogy a 25 év alatti korosztály kisebb aktivitást mutatott a pályáztatás során, mint ahogy az az intézkedés tervezésekor meghatározásra került. Az induló gazdálkodók kor szerinti összetétele nem egészen a tervezett szerint alakult. A programban sikeresen résztvevő fiatal gazdák átlagos életkora 30 év lett a tervezett 25 évvel szemben, azonban ez nem a program sikertelenségét jelenti, hanem egy esetleges optimistább tervezést. A program folytatására szükség van, és a mezőgazdaságban dolgozók átlagéletkorának javítása némiképp lassabb folyamat lesz.

Az AVOP 1.3 intézkedés keretében a pályázók előnyben részesítették az új gazdaságok indítását a meglévő gazdaságok átvételénél.

Az intézkedés eredményeként a fiatal gazdálkodók által művelt terület nagysága a támogatott pályázatok számához hasonlóan meghaladja a tervezett értéket. 2.712 ha területen

gazdálkodnak az intézkedés során támogatáshoz jutott fiatal gazdálkodók, amely 107%-os teljesülést jelent.

Az intézkedés célkitűzése a munkahelyek létrehozására, illetve megtartására volt, és ez az indikátormutatók 85%-os megvalósulása alapján jónak mondható.

Összességében elmondható, hogy a rendelkezésre álló - az AVOP pénzügyi tervben e célra meghatározott - támogatási források felhasználásra kerültek, és a tervnek megfelelően növekszik a fiatal vállalkozók által vezetett gazdaságok száma. Ugyanakkor lényeges változás a korszerkezet javulásában akkor várható, ha a gazdaság átvétele ösztönzésre kerül, és a későbbi programon (ÚMVP) belül a fiatal gazdák támogatása intézkedésre nagyobb támogatási összeg kerül megállapításra.

AVOP 1.4. „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása” intézkedés eredményei

Az 1.4. intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása a számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé. A pályázati felhívásnak megfelelően a képzési projekt keretében tartott egyes tanfolyamok képzési időtartama nem haladta meg az egy évet. A szerződéskötések harmada ugyan a 2007. évben történt, de ezek a projektek is megvalósultak a következő év végéig. A hatályba lépett 38 db szerződésből szerződéskötés után két pályázó visszalépett a megvalósítástól; szabálytalanság megállapítása miatt pedig kettő projekt támogatását visszavonták, így az alábbi táblázat a 34 db megvalósított projekt indikátoradatait tartalmazza.

Az AVOP 1.4 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	Az EU-továbbképzésben részesült szaktanárok száma	230	76
	A szervezett tanfolyamok száma	800	556
	Gazdálkodási ismereteiket fejlesztő gazdálkodók száma (és aránya) képzési irányonként	24 000	15 110
	• EU agrárgazdasági ismeretek, a KAP szabályozásai	20 000	10 381
	• Környezetvédelem, „Jó mezőgazdasági gyakorlat”	14 000	6 966
	ebből növénytermesztés, kertészet	8 000	5 440
	állattenyésztés, állattartás	6 000	2 514
	• Állatvédelem	6 000	2 973
	• Élelmiszerbiztonság	2 000	4 460
	• ökológiai termelési és biogazdálkodási ismeretek,	2 000	2 247
	• vállalkozási, farm menedzsmentképzés	4 000	5 763
	• alternatív jövedelemszerzés lehetőségei,	1 500	5 196
	A tovább-és átképzésben részesülő fiatal (40 év alatti) gazdálkodók száma	7 500	5 878
A tovább-és átképzésben részesülő gazdálkodók közül a nők aránya (%)	15	25 %	
Agrárképzésben résztvevő romák száma	900	569	
Eredmény	A képzést eredményesen befejezők száma	20 000	14 861
	A képzést eredményesen befejezők aránya	83	98 %
Hatás	Az OKJ szakképzettséget szerzők száma	15 000	5 912
	A vidéken élő nők, a fogyatékos ill. megváltozott munkaképesség miatt hátrányos helyzetű személyek és a roma kisebbséghez tartozók (romák) képzettségének emelkedése	5 200	-

Az intézkedés keretében megszervezett tanfolyamok száma a tervezetthez képest mintegy 70%-ban teljesült. Az elmaradás oka, hogy a képző szervezetek nehezen tudták teljesíteni a pályázati feltételeket, elsősorban a pénzügyi fedezet garanciáját, valamint problémát okozott számukra a képzéssel kapcsolatos költségek megelőlegezése, így a képzések szervezése lassan indult. A jogcím keretében történő lassú forrásfelhasználás miatt a támogatási keretösszegeből átcsoportosítás történt, a csökkentett forrás maradéktalanul felhasználásra került.

Az intézkedés keretében szakmai képzésben részesült gazdálkodók száma a tervezett érték 63%-át érte el.

A szervezett tanfolyamok számának 70%-os teljesülésének az oka, hogy a tervezett átlagos tanfolyami létszámhoz (30 fő/tanfolyam) képest kevesebb fővel (27 fő/tanfolyam) valósultak meg a tanfolyamok.

A képzést tartó tanárok EU-s felkészítésére a tervezettnél jelentősen kisebb mértékben került sor, melynek valószínűsíthető oka az, hogy amire a projektek elindultak, a legtöbb képző szervezet már más keretek között megoldotta a tanárok EU-s továbbképzését, ugyanis 2003-ban valamennyi OKJ szerinti agrár-szakképesítés kötelező elemévé vált az EU-s ismeretek oktatása.

A megvalósult képzések szakmai tartalmára vonatkozó indikátorok jelzik, hogy a gazdálkodók mely területeken tartották fontosnak ismereteik gyarapítását. Az EU agrárgazdasági ismeretei és a KAP viszonylag kisebb érdeklődést váltott ki a tervszámhoz képest. Hasonló mértékű volt az érdeklődés a Környezetvédelem és a Jó Mezőgazdasági Gyakorlat iránt is. Megjegyzendő azonban, hogy ezen belül számottevő eltérés tapasztalható a növénytermesztés, kertészet (68%) és az állattenyésztés (42%) között. Ez a tendencia vélhetően az ágazatok közötti volumen eltolódást tükrözi. Az állatvédelmi ismeretek megszerzése iránt szintén kisebb volt az érdeklődés a tervezetthez képest.

A vidékfejlesztés szempontjából öröndetes, hogy az alternatív jövedelemszerzési lehetőségek témakört a vártnál sokkal több gazdálkodó (346%) választotta, ami arra utal, hogy a gazdálkodók fontosnak tartják a több lábbon állást. Hasonlóan nagy érdeklődés kísérte az élelmiszerbiztonsági ismereteket tartalmazó képzéseket, amit a tervezetthez képest sokkal nagyobb részvételi szám (223%) jelez.

Az intézkedés tervezése során folytatott vizsgálatok alapján érzékelhető volt a gazdálkodók farm menedzsmenttel és ökonómiával kapcsolatos ismereteinek hiánya. Az e témakörrel foglalkozó képzéseken való nagyarányú részvétel (144%) igazolta, hogy a gazdálkodók is tudatában vannak ennek, és igyekeznek pótolni a hiányzó ismereteket. Fokozott érdeklődés volt tapasztalható az ökológiai gazdálkodásra és biotermelésre vonatkozó képzések iránt is, amit a tervezetthez képest nagyobb részvétel jelez.

A képzésben részesült fiatal gazdálkodók száma elmarad a tervezettől, azonban az összes képzésben részesült gazdálkodók számához viszonyítva arányuk nagyobb (39%) mint a tervezett (31%). Ez a fiatal gazdálkodók továbbképzés iránti fokozottabb igényére utal. A képzésben részesült nők aránya (25%) jelentősen meghaladja a tervezett értéket (15%). Tekintettel arra, hogy a mezőgazdasággal foglalkozó nők aránya kb. 15%, a 25%-os részvételi arány arra utal,

hogy a mezőgazdasági ágazatban dolgozó nők nagyobb hajlandóságot mutatnak a képzéseken való részvételre, mint a férfiak. A képzésben részesült romák száma a tervezetthez képest kisebb (63%), azonban az összes képzésben részesült gazdálkodó számához viszonyított arányuk (3,77%) gyakorlatilag megegyezik a tervezettel (3,75%). A képzést megkezdő gazdálkodók 98%-a eredményesen befejezte a képzést, ami a tervezettnél (89%) is magasabb, és arra utal, hogy a gazdálkodók kellő motivációval, elkötelezettséggel vállalkoztak a képzésre, valamint arra, hogy a képzések megfelelő színvonalúak voltak és kielégítették a gazdálkodók igényeit.

Az intézkedés tervezése során az összes képzésen belül az OKJ szerinti képzések aránya nagyobbra lett tervezve, mert a korábbi tapasztalatok szerint a gazdálkodók szívesebben vesznek részt az államilag elismert bizonyítványt adó képzéseken, mint azokon, amelyek ilyen nem nyújtanak. Az intézkedésben az összes képzésben részesült gazdálkodó közül csak 39% vett részt OKJ szerinti képzéseken. Ennek valószínű oka az, hogy az OKJ-s képzések jellemzően hosszabb időtartamúak és költségesebbek, így a gazdálkodók - a kis önrész ellenére is - a vártnál kevesebb hajlandóságot mutattak az OKJ-s képzéseken való részvétel iránt.

Összességében megállapítható, hogy az intézkedés eredményes volt. A pályázati nehézségek ellenére a tervezett részvételi arány 70%-a teljesült. Az intézkedés végrehajtása fontos tapasztalatot nyújtott a jövőre vonatkozóan, miszerint a pályázati eljárás egyszerűsítése szükséges a jövőben.

A beruházási támogatások alapvetően különböznek a képzési támogatástól. Ez nagyon sok problémát okozott az AVOP eljárásrend kialakítása során. Az AVOP esetében problémaként merült fel, hogy a szakképesítést nem adó képzések esetében a pályázó képző szervezetek által összeállított képzési programok színvonala meglehetősen különböző volt. Az AVOP esetében nem volt közvetlen kapcsolódás a képzési intézkedés és a többi intézkedés között. Ezáltal a képzési intézkedés nem szolgálta eléggé direkt módon az AVOP megvalósulását.

A 2007-2013-as Programra vonatkozó, jelenleg kidolgozás alatt mid-term (félidei) értékelés keretében olyan új adatgyűjtési és adatrögzítési technika, valamint elemzési módszertan kidolgozására kerül sor, melynek segítségével a hatások mérése megvalósulhat, ezáltal feloldva az AVOP-nál tapasztalt adatgyűjtési, adatrögzítési-és elemzési problémákat.

3.2. AVOP 2. prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása

A 2. prioritás keretében az élelmiszer-feldolgozás modernizálását célzó beruházások valósulhattak meg. Az Európai Unió támogatásával a SAPARD program keretében kezdődtek meg a fejlesztések az élelmiszeripar területén, ahol jelentős lemaradások voltak a nyugat-európai versenytársakhoz képest, a tőkehiány következtében az élelmiszerhigiéniai követelmények sem feleltek meg maradéktalanul az export piac elvárásainak. A SAPARD program nyújtott először pénzügyi támogatást azon beruházások megvalósításához, amely a műszaki és minőségi felzárkózást segítette. Ennek folytatásaként az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program elindításával lehetőség nyílt a szektor számára a megkezdett fejlesztések folytatására, illetve azon pályázók esetében, akik a versenytársak fejlődését, és ezáltal szerzett versenyelőnyét megtapasztalták, új beruházások valósultak meg. A célok meghatározásában a program kialakítói nagy hangsúlyt fektettek a folytonosságra, amelyet az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program is továbbvitt, az előző két programmal megegyező eredményekkel.

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program, azaz az AVOP sikerességét az is mutatja, hogy a SAPARD program befejezése után a rendelkezésre álló teljes támogatási keret majdnem 2,5-szerese volt a beérkezett igény. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy a kitűzött célok többsége a versenyképesség javítására irányult, amely a későbbiekben, a projektek megvalósítása után konkrét gazdasági eredményekre lesz váltható. A prioritás célkitűzései az új technológiák bevezetésével, a piacra jutás feltételeinek és a termékek minőségének javításával, az élelmiszerbiztonság növelésével közvetlenül szolgálják a versenyképesség megteremtését és fokozását. A célkitűzések közvetlenül és közvetetten segítséget nyújtanak az élelmiszer-feldolgozók környezetvédelmi előírásainak teljesítéséhez, a melléktermékek és a hulladékok megfelelő kezeléséhez.

A prioritás keretében leszerződött pályázatok általában a prioritás több célját is - a szigorodó európai uniós előírások miatt - szolgálják.

Fontos kiemelni, hogy az AVOP végrehajtása során már főként azok a környezetterhelést csökkentő beruházások kerültek előtérbe, amelyeknek célja nem a kötelező szintű előírásoknak való megfelelés volt, hanem annál magasabb szintű, valóban környezettudatos fejlesztés. A környezetterhelés csökkentése stratégiai cél, azonban ezen cél megvalósítása nagyon nehéz feladat. Ez a fajta beruházás típus a nem termelő beruházások közé tartozik, effektív gazdasági haszna nincsen, és általában nagy költségekkel jár. A kötelező előírások betartásának költségigénye is rendkívül magas, az ezen felüli, környezettudatos fejlesztést kizárólag támogatással lehet ösztönözni. Az új termékek fejlesztését, ill. innovációt célzó pályázatok pedig a későbbiekben minden bizonnyal még inkább előtérbe kerülnek, amikor a termelési hatékonyság és a korszerűsítések révén elérik a versenyképességhez szükséges szintet. Ezek alapján előre jelezhető volt, hogy a 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó Vidékfejlesztési Programban az innovációt célzó, és a környezetvédelmet szolgáló támogatásokra jelentős és fokozódó igény jelentkezik majd. Ezt a feltételezést már az új program első időszakának számai is alátámasztják. Kijelenthető azonban, hogy az innovációs kezdeményezések, és elsősorban az innovációs eredmények bevezetésének száma - tőkehiány miatt - még mindig nagyon alacsony. Az új Vidékfejlesztési Program több intézkedésen keresztül ösztönzi az innováció

kezdemenyezését és az innovációs eredmények hasznosulását, mivel a hazai vállalkozások számára ez lehet a versenyképesség növelésének egyik záloga. Összességében tehát elmondható, hogy a támogatások jelentős mértékben elősegítik a kitűzött célok elérését.

3.2.1 Pénzügyi terv és megvalósulás

A 2. prioritáson belül egyetlen intézkedés található, a „2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése”, ezért a 2. prioritás és a 2.1. intézkedés előrehaladásának elemzése összevontan történik.

Az AVOP 2. prioritás pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkidások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	2004-2006	59 196 895	44 397 671	14 799 224	88 795 343

forrás: AVOP PKD

A 2.1 intézkedés keretében 2005. december 7-i hatállyal a pályázatok benyújtási lehetősége felfüggesztésre került, amely a későbbiekben sem került feloldásra tekintettel a támogatási keret kimerülésére. Az intézkedés népszerűségét és a célok sikeres meghatározását igazolja a nagy érdeklődés, és a rövid időn belül beérkezett jelentős számú pályázat. A felfüggesztést követően a 2006. évben a korábban - 2004-2005 közötti időszakban - beérkezett pályázatok kerültek feldolgozásra, értékelésre. A pályázatok elbírálását követően 2007-2009. között az Irányító Hatóság és az MVH területi igazgatóságok közösen szakértői támogatással biztosították a projektek céljainak minél eredményesebb megvalósulását, melynek keretében a kifizetések zökkenőmentes bonyolítására, és az ellenőrzésre fektettek nagy hangsúlyt. Az intézkedés sikeréhez az is hozzájárult, hogy a pályázók jelentős része egy jól átgondolt, középtávon megvalósítandó fejlesztési ütemet tervezett meg, amelyhez a SAPARD program lezárásával az AVOP biztosította a támogatási keretet.

Az AVOP 2. prioritás eredményei 2004-2009 (db,%)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	361	155	42,94	150	41,55	142	39,34

forrás: EMIR 2010. április 18.

pályázat (db)

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program rendkívül népszerű volt tekintve, hogy a rövid - a kiírástól számított 18 hónap - pályázattalási időszak alatt 361 pályázat érkezett be. Forráshiány következtében azonban a beérkezett pályázatok több mint fele elutasításra került. A rendelkezésre álló forrásból összesen 150 darab pályázat kapott lehetőséget a

szereződéskötésre, azaz a kitűzött fejlesztési cél megvalósításra. A 2. prioritás keretében 142 db pályázat esetében történt kifizetés.

A kifizetés állomány elmarad a szerződött állománytól. Mivel ezen projektek többségének az elbírálása a program elindítása után nem sokkal, 2005-ben megtörtént, így a megvalósításuk is lezajlott. A szerződött és kifizetett/befejezett állomány közötti különbség oka a megvalósítási időszak sikertelenségével indokolható, hiszen 6 esetben a pályázat visszavonásra került és 6 pályázó pedig visszalépett.

Az AVOP 2. prioritás eredményei 2004-2009 (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkidadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	15,10	35,22	16,63	15,44	14,55

Közkidadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon

A kifizetett összeg a pénzügyi korrekcióként levont összeget is tartalmazza.

forrás: EMIR 2010. április 18.

támogatási összeg

A 2. prioritás keretében az élelmiszer-feldolgozás modernizálására összesen 15,10 Mrd Ft támogatási keret állt rendelkezésre. A források teljes körű lehívása érdekében a rendelkezésre álló keret nemzeti forrásból többlet kötelezettségvállalási kerettel került kiegészítésre, így összesen 16,63 Mrd Ft támogatási összegben kerültek projektek támogatásra (IH támogatás révén), majd 15,44 Mrd Ft összegben sikerült szerződést kötni. A szerződéses állományból összesen 14,55 Mrd Ft került kifizetésre.

Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

A 2. prioritásra vonatkozóan a rendelkezésre álló keret már 2006-ban lekötésre került. A pénzügyi megvalósulás esetében kitűzött célok megvalósulásáról elmondhatjuk, hogy a szerződések száma és a felhasználás mértéke a korábban elvártak szerint alakult.

Az AVOP 2. prioritásra szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása 2004-2009 (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	48,49	100%	33,05	68%	15,44	32%

forrás: EMIR 2010. április 18.

A 2004-2005-es időszakban a kifizetéseknel tapasztalt lassú felfutás 2006-ra - a beérkezett pályázatok hatékony feldolgozásának és a megvalósítás zökkenőmentessé tételének köszönhetően - csökkent, és a kifizetések üteme felgyorsult, melynek köszönhetően a kezdetben lefektetett célok maradéktalanul megvalósulhattak.

3.2.2 Prioritás szintű indikátorok

Az AVOP 2. prioritása célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

A 2. prioritás indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény EMIR
Output	A leszerződött projektek száma	200	150
Eredmény	Élelmiszerbiztonság növelését célzó fejlesztések értékének aránya (%)	10	9
	A környezetterhelés csökkentését célzó fejlesztések értékének aránya (%)	15	10

forrás: EMIR 2009. június 9.

A támogatott pályázatok átlagos támogatási igénye a tervezettnél magasabb volt, így a program kidolgozása során becsült 200 db pályázatnál kevesebb kedvezményezett juthatott támogatáshoz.

A prioritás elsődleges célja a vállalkozások versenyképességének javítása volt. A pályázatok ennek megfelelően alapvetően a versenyképességet növelő beruházásokra irányultak, de számos projekt az élelmiszerbiztonsági, valamint a környezetvédelmi feltételek javítását szolgáló fejlesztéseket is magában foglalta. Mivel a fejlesztések komplex beruházások megvalósítására irányultak, és ezen beruházások esetében a legnagyobb forrásigényű fejlesztési célt kellett a projekt céljaként számszerűsítve is megjelölni, így az indikátorok csak a kiemelt cél teljesülését mutatják be. A pályázatok számát tekintve 13% körül mozog az élelmiszerbiztonságot célzó beruházások aránya, míg értékben ez csak 9%. Ennek oka, hogy ezen beruházások megvalósítására jóval kevesebb összeget szánnak a pályázók, mint egy versenyképességet javító, gyorsan megtérülő projekt esetében.

Bár a komplex beruházások célkitűzésenkénti forrásigénye nem került kigyűjtésre, a döntéselőkészítő és a pályázatokat nyomon követő munka alapján valószínűsíthető, hogy az élelmiszerbiztonsági és környezetterhelést csökkentő beruházások értéke a tervezettnél (10 ill. 15%) magasabb volt, ha az összes - akár részfeladatként - megvalósított pályázatot vizsgáljuk.

A 2. prioritás indikátorai között szereplő hatásindikátor értékének meghatározása nem volt lehetséges. Ez a mutató határozza meg a hozzáadott érték növekedését az élelmiszer-feldolgozó ipar területén. A meghatározás kudarcának oka kettős: egyrészt az alapadatok tartalma másrészt a makrogazdasági helyzet változása nem tette lehetővé a mutató értelmezését és elemzését. Az alapadatokkal kapcsolatban fennálló probléma lényege, hogy a bekért információ, azaz az árbevétel és a fedezet összegére vonatkozó adatok a kedvezményezett Társaságok egészének működésére vetített információkat tartalmaznak, ennek következtében a projekt hatása - főleg a közép- és a nagyvállalatok esetében - nem kimutatható. A 2. tengely pályázóinak többsége viszont a közép- és nagyvállalatok körébe tartozik. Vegyük példának a Szerencsi Mezőgazdasági Zrt.-t, amely összesen 32 M Ft támogatást nyert el a húsfeldolgozó üzem

technológiájának korszerűsítéséhez. A Társaság összesen forgalma 3,5 Mrd Ft, a lejelentett eredményhatás 168 M Ft, ezzel szemben az árbevétel változás 174 M Ft. Természetesen az eredmény, illetve az árbevétel változás jelen esetben a Társaság egészére vonatkozó adat, és nem a 32 M Ft-os fejlesztés eredménye. A példából az is látszik, hogy a 2004-2005 közötti időszakban - összgazdasági értelemben, és csak az élelmiszer-feldolgozást nézve is - a gazdasági helyzet sokkal stabilabb képet mutatott. A 2004-es évben 4,9% volt a GDP (ezen belül a feldolgozóipar 5,1% körül mozgott), így 2008-ra 1% körül volt a növekedés (az ágazat pedig 0%-ot tudott csak felmutatni). Az infláció jelentős gazdasági visszaesést jelentett a szektorra nézve. Továbbá ez a kép sokkal negatívabb a közép- és nagyvállalatok esetében, ahol az eddig meglévő pénzügyi stabilitásukat veszítették el a Társaságok. A 2007-2013-as Program esetében már történtek olyan indikátor rendszerbeli módosítások, amelyek feloldják az új program esetében ezt a problémát ugyanis a mid-term értékelés keretében egy új adatrögzítési módszertan került kialakításra.

3.2.3 Intézkedés szintű indikátorok

A 2.1 intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

Az AVOP 2.1 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
			EMIR
Output	Az elfogadott pályázatok száma (db)	200	155
	A támogatott projektek száma operatív célok szerint (db)		
	- Szerkezet-átalakítást szolgáló fejlesztések	20	16
	- Korszerűsítést és termelési költségek csökkentését szolgáló fejlesztések	55	55
	- Új, magasabb feldolgozottságú, innovatív termékek előállítására irányuló fejlesztések	35	34
	- A különböző értékesítési csatornákhöz való alkalmazkodást elősegítő fejlesztések	15	7
	- Elelmiszerbiztonsággal és minőséggel összefüggő fejlesztések, beleértve az organikus és ICM termékeket	35	20
	- A környezetterhelést csökkentő, valamint a hulladékok/veszélyes hulladékok elkülönített gyűjtését és kezelését szolgáló, a feldolgozó üzem területén belüli fejlesztések, korszerűsítések	25	9
	- A munka feltételeit javító fejlesztések	15	4
	A támogatott projektek száma, szakágazatok szerint (db)		
	Hús	45	41
	Tej és tejtermék	25	13
	Tojás és baromfi	30	12
	Egyéb állati termék	5	4
	Gabonafélék	15	5
	Olajnövények	5	2
	Fehérjenövények	10	1
	Bor	25	25
	Gyümölcs és zöldség	30	18
	Egyéb termékek	10	16
Eredmény	A támogatott vállalkozások száma összesen (db)	150	151

forrás: EMIR 2009. június 9.

A program teljes időszakában a 2. prioritáson, illetve a 2.1 intézkedésen belül a tervezett 200 támogatott pályázat 77,5%-ban (155 db) teljesült. Leggyakoribb a leszerződött pályázatok esetében a korszerűsítést célzó beruházások (55 db), melyet az innováció és az új termékek fejlesztését (34 db) célzó beruházások követnek, de kedvező a szerkezetátalakítás (16 db), az élelmiszerbiztonsággal és minőséggel összefüggő fejlesztések (20 db) aránya is. A környezet-terhelés csökkentését célzó fejlesztés már jelenleg is fontos célja a beruházásoknak, hiszen 9 pályázat tűzte ki ezt célul, és a várakozások szerint ennek aránya a jövőben tovább fog nőni. A legkisebb érdeklődést kiváltó célok - ahogy azt már a korábbi éves előrehaladási jelentésekben megemlítettük - az értékesítési csatornákhöz való alkalmazkodás (7 db), illetve a munka feltételeit javító fejlesztések (4 db) voltak. Már a célértékekben is látható volt, hogy előreláthatóan az érdeklődés inkább a versenyképesség javítását célzó fejlesztésekre irányul, mint az olyan fejlesztésekre, ahol - úgymond másodlagos - közvetlen eredményhatást ki nem váltó beruházások megvalósítása volt a cél.

Az indikátor-mutatókból kiderül, hogy a tervezetthez képest kevesebb a támogatott vállalkozás. Ennek oka, hogy a tervezés során előre jelzett egy projektre jutó támogatási igény magasabb lett, mint a tervezett volt. Ebből kifolyólag ugyanannyi rendelkezésre álló forrás mellett kevesebb projekt támogatására kerülhetett sor.

3.3. AVOP 3. prioritás: A vidéki térségek fejlesztése

A prioritás céljai a vidéki térségekben kialakult gazdasági és társadalmi hátrányok csökkentése, ezen belül a vidéki lakosság életminőségének, jövedelmi helyzetének javítása, a vidék építészeti, kulturális és természeti értékeinek megőrzése, a vidéki térségek településképének fejlesztése. Az összetett célrendszer megvalósulásának 3 éves közkiadás kerete 112 M euró. A 3. prioritás részesedése az AVOP költségvetéséből 26,5%. A vidéki térségek fejlesztése prioritást az alábbi intézkedések megvalósítása szolgálta:

- 3.1. intézkedés: Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése
- 3.2. intézkedés: A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése
- 3.3. intézkedés: Falufejlesztés, - megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése
- 3.4. intézkedés: LEADER+.

A prioritás intézkedései az AVOP többi intézkedésével egyetemben először 2004 márciusában kerültek meghirdetésre. Ez alól csak a LEADER+ intézkedés volt kivétel, amely intézkedés első fordulójának meghirdetésére 2005-ben került sor.

A prioritás egyes intézkedéseit kiemelkedő érdeklődés kísérte, melyet a jelentős számú beérkezett pályázat, illetve a rendelkezésre álló szerény forrásösszegekhez viszonyított nagymértékű forrás- túligénylés is alátámaszt. Először a 3.3. „Falufejlesztés és - megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése” intézkedés (a felfüggesztés időpontja: 2004. október 1.), majd a 3.2. „Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése” intézkedés, 3.2.21. „Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása” alintézkedések kerültek felfüggesztésre (a felfüggesztés időpontja: 2004. december 8.). A rendkívüli érdeklődésnek köszönhetően a 3.2 intézkedés esetében már a 2004-ben benyújtott pályázatok támogatási igénye elérte a rendelkezésre álló 3 éves keret nagyságát, a 3.3 intézkedés esetében pedig jóval meghaladta azt. Ezért a fenti intézkedés és alintézkedés a programozási időszak alatt többször nem került meghirdetésre.

Elmondható, hogy a prioritáson belül az intézkedések megvalósítása nem egy ütemben zajlott. Amíg a 3.2 és 3.3 intézkedésekre a pályázatok nagy része 2004-ben beérkezett, a 3.1 intézkedésre a programidőszak első évében viszonylag kevesen pályáztak, a 3.4 intézkedés pedig nem indult el ebben az évben. Az utóbbi két intézkedés 2006-ban vált igazán népszerűvé a pályázók körében. Ekkorra a 3.2 és 3.3 intézkedéseknél már a kifizetések domináltak, amelyek 2008-ra néhány pályázattól eltekintve lezárultak.

A 3. prioritás intézkedései iránti érdeklődés, illetve a rendelkezésre álló források magas felhasználási szintje igazolja, hogy az intézkedések valós szükségleteket fogalmaztak meg, illetve egyes intézkedések esetén az igények jóval meghaladták a program kínálta pénzügyi lehetőségeket.

3.3.1 Pénzügyi terv és megvalósulás

A 3. prioritás megvalósulását kiemelkedően eredményesnek tekinthetjük, hiszen a 2004-2006. évekre tervezett 112,01 M euró közkiadás keret teljes egészében lekötésre került, illetve a források teljes lehívása érdekében nemzeti forrásból kiegészített többlet kötelezettségvállalási keretre is történtek szerződéskötések.

Az AVOP 3. prioritás pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkiadások	Közösségi	Nemzeti	Indikatív saját
		összesen	hozzájárulás	hozzájárulás	forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
3. Vidéki térségek fejlesztése		112 008 511	84 006 380	28 002 131	31 913 750
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése		16 059 395	12 044 545	4 014 850	2 808 343
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése		52 944 640	39 708 479	13 236 161	22 690 561
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	2004-2006	23 848 626	17 886 469	5 962 157	1 625 883
3.4. LEADER+		19 155 850	14 366 887	4 788 963	4 788 963

forrás: AVOP PKD

A 2004-2010 közötti időszakban beérkezett és szerződött pályázatok számát mutatja a lenti táblázat. Mind a beérkezett pályázatok számát mind pedig a szerződések számát tekintve a LEADER+ intézkedés eredménye (3.857 db, ill. 2.724 db) kiemelkedik a prioritás négy intézkedése közül. A pénzügyi teljesítményt bemutató táblázattal („Az AVOP 3. prioritás 2004-2009 időszaki eredményei (Mrd Ft)”) összevetve azonban jól látható, hogy a LEADER+ prioritáson belüli aránya a támogatási igényt tekintve jóval elmarad a pályázatok számának prioritáson belüli arányától, amely az intézkedésre jellemző alacsony összegű projektméretből következik. Ugyanez jellemző a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedésre, amely beérkezett pályázat és szerződött darabszámát tekintve (1.096 db, 461 db) a prioritáson belül a második legjelentősebb intézkedés, ellenben forrásigénye a négy intézkedés közül a legalacsonyabb.

Az AVOP 3. prioritás 2004-2009 időszaki eredményei (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
3. Vidéki térségek fejlesztése	6 037	3 939	3 807	3 473
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	1 096	499	461	402
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	618	381	379	374

3.3. Falufejlesztés, - megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének	466	247	243	242
3.4. LEADER+	3 857	2 812	2 724	2 455

forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A beérkezett és szerződött pályázatok aránya a LEADER+ intézkedés keretén belül a legkedvezőbb, a beérkezett pályázatok 70,62%-a eljutott a szerződéskötésig. Ez az arány a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedés esetén a legrosszabb, 42,06%. A 3.2 és 3.3. intézkedésnél a benyújtott pályázatok 61,33% és 52,15 %-ánál került sor a támogatási szerződések megkötésére.

A prioritáson belül a szerződött és a kifizetett összeg a 3.1, 3.2 és 3.3 intézkedésnél megközelíti, a 3.4 intézkedés esetén - ami a Záró Költségnyilatkozatból pénzügyi korrekcióként levonásra került - pedig jóval meghaladja a három évre tervezett keretösszeget. A rendelkezésre álló keret arányában a kifizetett támogatás mértéke a legkedvezőtlenebb a 3.1 intézkedésnél, mindössze 70,73%. A fenti arány kedvezőbben alakult a 3.3 (87,34%) és a 3.2 (95,56%) intézkedés esetében. A LEADER+ intézkedésnél a keret lehívását célzó pótlólagos többlet kötelezettségvállalási források bevonásának köszönhetően, a kifizetett összeg a tervezett keret 128,69%-a.

Az AVOP 3. prioritás 2004-2009 időszaki eredményei (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3. Vidéki térségek fejlesztése	28,56	55,52	30,59	29,50	27,39
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	4,10	9,23	3,92	3,57	2,90
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	13,50	23,79	13,97	13,37	12,90
3.3. Falufejlesztés, - megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	6,08	12,53	5,80	5,63	5,30
3.4. LEADER+	4,88	9,97	6,90	6,92	6,27

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon

A kifizetett összeg a pénzügyi korrekcióként levont összeget is tartalmazza.

forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A fenti táblázatban egy esetben látható, hogy a 3.4 intézkedésen belül az IH támogatás összege a szerződött támogatási összegnél alacsonyabb. Ez a 3.4.4 alintézkedés esetében tapasztalható, ahol a közbeszerzési eljárást követően kötött szerződés kiegészítő közbeszerzési eljárást követően módosításra került és a szerződött összeg is megemelésre került, de ez, mivel

ezen intézkedés esetében a kedvezményezett az FVM volt, az IH támogatási adatlapon nem került átvezetésre csak a szerződésben került módosításra, amit szintén az IH vezető hagyott jóvá. Ezen szerződés a LEADER Központot érintette, melyre engedélyezett kifizetések a Záró Költségnyilatkozatból levonásra kerültek pénzügyi korrekció keretében.

Az AVOP 3. prioritás 2008. évi eredményei (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
3. Vidéki térségek fejlesztése	0	122	222	2 432
3.1. Vidéki jövedelemszerzési	0	86	72	209
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra	0	6	6	70
3.3. Falufejlesztés, - megújítás a vidék tárgyi és	0	0	0	13
3.4. LEADER+	0	30	144	2 140

forrás: EMIR 2008. december 31.

pályázat db

Az AVOP 3. prioritás 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3. Vidéki térségek fejlesztése	0,00	1,02	1,19	6,73
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0,00	0,59	0,52	1,12
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0,00	0,38	0,38	1,44
3.3. Falufejlesztés, - megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0,00	0,00	0,00	0,13
3.4. LEADER+	0,00	0,05	0,29	4,03

forrás: EMIR 2008. december 31.

A kifizetések 2009-ben is folytatódtak. 2009 végéig 186 db pályázat (0,72 Mrd Ft) kifizetésére került sor, amelyből a legnagyobb részt, 145 db-ot (0,33 Mrd Ft) a 3.4 intézkedés képviselte, 35 db-ot (0,19 Mrd Ft) pedig a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedésre keretén belül fizették ki. A 3.2 intézkedés esetében 5 pályázat tekintetében 0,2 Mrd Ft kifizetésére került sor, míg a 3.3 intézkedés esetében 1 pályázat vonatkozásában 0,0009 Mrd Ft került kifizetésre. A kedvezményezettek felé történő kifizetések teljesítésének záró

dátuma 2009. szeptember 24-e volt, melyet követően csak egy-két jogorvoslatban érintett „pótkifizetésre” került sor 2009 végéig.

A 2010. év a programzárásra helyezte a hangsúlyt, ebben az évben már kifizetésekre sem került sor csak ellenőrzésekre, illetve a folyamatban lévő szabálytalansági, bírósági vagy egyéb adminisztratív eljárások lefolytatására, lezárására.

3.3.2 Prioritás szintű indikátorok

A program prioritás szintű indikátorainak teljesülését az alábbi táblázat mutatja.

Az AVOP 3. prioritás indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	Helyi vidékfejlesztési programjuk megvalósításával támogatott helyi akciócsoportok száma (db)	30-40	70
Eredmény	A falusi szálláshelyeken töltött vendégéjszakák számának növekedése (%) (2000 - 2002 évek átlaga = 100%)	20	30
	A támogatott vállalkozások száma (beleértve a LEADER+-t is) (db)	3140,00	648 vállalkozás 538 természetes személy
	A falumegújítással és/vagy helyi piacok és felvásárlóhelyek fejlesztésével érintett települések száma (db)	250,00	269
Hatás	A 3. prioritás intézkedései keretében nyújtott támogatásnak köszönhetően a vidéki térségekben megőrzött és létrehozott munkahelyek száma munkaerő egyenértékben (FTE, AWU) (db)	500,00	Létrehozott: 491,5 db Megtartott: 4419 db

forrás: EMIR 2009. június 9.

A tervezett és megvalósult output indikátor értékek közötti eltérés egyik oka az intézkedés iránt tanúsított nagy érdeklődés következtében beérkezett nagyszámú pályázat.

A vendégéjszakák számában 2004-ben jelentős visszaesés történt, amelynek fő oka a rendkívül kedvezőtlen csapadékos tavasz és nyár volt. Ez jelentősen visszavetette a falusi turizmus forgalmát, sok vállalkozás megszűnését okozta, amelynek hatása a 2004-es kedvezőtlen évet követő években jelentkezett igen erőteljesen. A falusi vendéglátók száma 2007-re sem érte el a 2001-es szintet.

Ennek a visszaesésnek a hatására a falusi szállásadásban eltöltött vendégéjszakák száma csak 2006-ban közelítette meg a 2002-es értéket. Ezzel a visszaesséssel a program tervezésekor nem lehetett számolni. 2007-ben jelentős növekedés volt tapasztalható a vendégéjszakák számát tekintve. Ez a növekedés főként annak köszönhető, hogy a falusi turizmus szabályozására ebben az évben új jogszabály lépett életbe. Az új szabályozás alapján a falusi szállásadóknak lehetőségük nyílt saját termékeik helyben, falusi vendégasztal formájában történő értékesítésére, így szolgáltatási körük bővíthetett. Kedvező hatással volt a tevékenység folytatására az a változtatás is, hogy a falusi vendéglátásból származó adómentes jövedelem határa ebben az évben 400 ezer Ft-ról 800 ezer Ft-ra emelkedett.

A vendéglátók és vendégéjszakák számának alakulását összehasonlítva látható, hogy a szolgáltatási körök bővítésével (pl. falusi vendégasztal, sport, szabadidős szolgáltatások és

programok) és az adómentes sáv növelésével főként a meglévő szálláshelyek kihasználtsága javult.

A mutató teljesülése szempontjából a már megvalósult szálláshelyek működtetésének van jelentősége, hiszen a KSH a már működő szálláshelyeken realizálódott vendégéjszakák számát regisztrálja. Így a támogatásból megvalósult fejlesztések hatása a 2006-os, 2007-es években mutatkozik leginkább.

A támogatott vállalkozások számát mutató eredmény indikátor tervezett és megvalósult értéke között jelentős eltérés mutatkozik. A támogatási szerződéssel rendelkező vállalkozások száma a lekérdezés időpontjában 648 db, amely jelentősen elmarad a célértéktől. Ennek egyik oka, hogy a többnyire jövedelemtermelő beruházásokat, vagyis a vállalkozásokat támogató 3.1. „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedés esetén az eredetileg tervezett összegnek csupán 86,83%-a került szerződéssel lekötésre.

A másik ok, hogy a prioritás keretén belül leszerződött pályázatok között rendkívül magas arányban voltak jelen önkormányzatok, (44,19%), és igen magas volt a civil szervezetek (20,31%), valamint a természetes személyek aránya is (14,11%). Ezeknek az arányoknak a kialakulását a LEADER+ intézkedés befolyásolta a leginkább. A LEADER+ intézkedésen belül a vállalkozások támogatása, illetve a gazdaságfejlesztés rendkívül alulreprezentált volt. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy a közösségi alapú gazdaságfejlesztés idő és tapasztalat igényes, amely a LEADER+ intézkedés megvalósítása során korlátozottan állt rendelkezésre. A vállalkozásokhoz egyrészt kevésbé jutott el az információ az intézkedés keretén belül rendelkezésre álló lehetőségekről, mint az önkormányzatokhoz. Egyszerűbb volt megvalósítani egy rendezvényt, képzést, vagy tanulmányt, mint valós vállalkozásfejlesztési tevékenységeket generálni.

Az önkormányzatok rendkívüli aktivitása és dominanciája az intézkedésen belül szintén főként a közsféra fejlesztéseinek számát gyarapította.

A létrehozott és megtartott munkahelyek számát jelölő hatás indikátor tekintetében a monitoring adatbázis feltöltöttsége, főleg a LEADER+ intézkedés esetén igen alacsony, annak ellenére, hogy az MVH többször is felszólította a pályázókat az adatszolgáltatási kötelezettségükről, mégsem érkezett be megfelelő mennyiségű és minőségű adat.

Az egyes intézkedéseknél a monitoring adatbázis nem FTE-ben tartalmazza a létrehozott és megtartott munkahelyeket, hanem azok darabszámát rögzíti.

Az adatok megfelelőségét megkérdőjelezi, ugyanakkor magyarázza a tervezetthez képest többszörös értéket, hogy a legtöbb esetben a pályázók nem a fejlesztés közvetlen hatásaként létrehozott és megtartott munkahelyeket jelölték meg, hanem új munkahelyek esetén a vállalkozás keretén belüli létszámnövekedést, megtartott munkahelyeknél pedig a teljes létszámot adták meg. Erre utal sok projekt esetén a létrehozott és megtartott munkahelyek magas száma.

Az alacsony arányú EMIR adatbázis kitöltöttség nem nyújt valós képet a prioritás foglalkoztatásra gyakorolt hatásáról.

3.3.3 Intézkedés szintű indikátorok

AVOP 3.1. „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedés eredményei

Az AVOP 3.1 intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

Az AVOP 3.1. intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A támogatott pályázatok száma (db), amelyből	730,00	499
	Diverzifikáció	220,00	135
	Marketing	240,00	71
	Idegenforgalom	180,00	268
	Kézműves	70,00	19
	Mikrovállalkozás	470,00	190
	KKV	320,00	35
Eredmény	A támogatott vállalkozásokból piacra kerülő termékek / szolgáltatások hozzáadott értékének növekedése (%)	20,00	n/a
Hatás	A létrehozott és megőrzött munkahelyek száma (db), amelyből	260,00	létrehozott: 142 megtartott: 333
	nők által betöltött munkahelyek	150,00	létrehozott: 61
	Dél-Alföld	57,00	létrehozott: 59 megtartott: 168
	Észak-Alföld	49,00	létrehozott: -2 megtartott: -13
	Észak-Magyarország	44,00	létrehozott: 31 megtartott: 58,5
	Közép-Magyarország	10,00	létrehozott: 3 megtartott: 7
	Közép-Dunántúl	31,00	létrehozott: 7 megtartott: 2
	Dél-Dunántúl	47,00	létrehozott: 24 megtartott: 61
	Nyugat-Dunántúl	21,00	létrehozott: 19,5 megtartott: 49,5

forrás: EMIR 2009. június 9.

A támogatott pályázatok számát, típusát és a kedvezményezettek minősítési kódját tartalmazó output indikátor tervezett és megvalósult értékei között jelentős eltérések mutatkoznak. A megvalósult értékek egyedül az idegenforgalmi pályázatok számát tekintve haladják meg a tervezettet. Az eltérés egyik oka, hogy az intézkedésről források kerültek átcsoportosításra más intézkedésre. A másik ok, hogy a célérték meghatározásánál a tervezők kisebb projektméretekkel, így egy projektre jutó kisebb támogatási összeg igénnyel kalkuláltak. Az intézkedés keretén belül a támogatási szerződéssel rendelkező pályázatok átlagos támogatási igénye 7,74 millió Ft. A tervezett átlagos támogatási igény az indikátor és három évre tervezett költségvetése, valamint az output indikátor alapján 5,61 millió Ft.

Az intézkedés indikátorai között szereplő hatásindikátor értékének meghatározása nem volt lehetséges. Ez a mutató határozza meg a hozzáadott érték növekedését a piacra kerülő termékek és szolgáltatások területén. A meghatározás kudarcának oka kettős: egyrészt az alapadatok tartalma másrészt a makrogazdasági helyzet változása nem tette lehetővé a mutató értelmezését és elemzését. Az alapadatokkal kapcsolatban fennálló probléma lényege, hogy a bekért információ, azaz az árbevétel és a fedezet összegére vonatkozó adatok a vállalkozások egész működésére vetített információkat tartalmaznak, ennek következtében a projekt hatása - főleg a több tevékenységet végző, nagyobb forgalommal rendelkező vállalkozások esetében - nem kimutatható. A makrogazdasági helyzet változásának hatását mérni nem tudjuk. Az mindenképpen biztos, hogy a gazdasági válság, amely jelentősen meghatározta az elmúlt évek gazdasági teljesítőképességét, nagymértékben rontotta az eredményeket és azok elemezhetőségét.

A 2007-2013-as Programra vonatkozó, jelenleg kidolgozás alatt mid-term (félidei) értékelés keretében olyan új adatgyűjtési technika és adatrögzítési módszertan kidolgozására kerül sor, melynek segítségével az eredmények és hatások jobb mérése valósulhat meg, ezáltal feloldva az AVOP-nál tapasztalt adatgyűjtési-és adatrögzítési problémákat.

A létrehozott és megtartott munkahelyek számát jelölő hatásindikátor tekintetében a monitoring adatbázis feltöltöttsége alacsony. A 499 db pályázatból 137 db pályázat (27,73%) tartalmaz információt a létrehozott munkahelyek száma vonatkozásában, 176 db pályázatnál (35,63%) találunk adatot a megtartott munkahelyek számára.

Az adatok megfelelőségét megkérdőjelezi, ugyanakkor magyarázza a tervezetthez képest jóval magasabb értéket, hogy a legtöbb esetben a pályázók nem a fejlesztés közvetlen hatásaként létrehozott és megtartott munkahelyeket jelölték meg, hanem új munkahelyek esetén a vállalkozás keretén belüli létszámnövekedést, megtartott munkahelyeknél pedig a teljes létszámot adták meg. Erre utal sok projekt esetén a létrehozott és megtartott munkahelyek magas száma.

A rendelkezésre álló adatok összesítését tartalmazza a fenti táblázat.

AVOP 3.2. „A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése” intézkedés eredményei

Az AVOP 3.2 intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

Az AVOP 3.2 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A támogatott pályázatok száma (db), amelyből	560,00	381
	utak	200,00	150
	Energia	125,00	21
	vízgazdálkodás és melioráció	165,00	158
	helyi piacok	170,00	52

Eredmény	Fejlesztéssel érintett mezőgazdasági vállalkozások és települések száma (db), amelyből	2 015,00	14 026 vállalkozás 496 település
	Önkormányzat	305,00	496
	Mikrovállalkozás	299,00	n.a.
	KKV	1 360,00	n.a.
	női vállalkozó (fő)	40,00	36,00
	Dél-Alföld	443,00	8455 vállalkozás 212 település
	Észak-Alföld	383,00	737 vállalkozás 6 település
	Észak-Magyarország	342,00	868 vállalkozás 50 település
	Közép-Magyarország	81,00	483 vállalkozás 16 település
	Közép-Dunántúl	242,00	676 vállalkozás 24 település
	Dél-Dunántúl	363,00	928 vállalkozás 73 település
	Nyugat-Dunántúl	161,00	1879 vállalkozás 115 település
Hatás	A létrehozott és megőrzött munkahelyek száma (db), amelyből	100,00	280 létrehozott 2473 megtartott
	nők által betöltött munkahelyek	30,00	100 létrehozott 631 megtartott
	Dél-Alföld	22,00	192 létrehozott 1568 megtartott
	Észak-Alföld	19,00	7 létrehozott 238 megtartott
	Észak-Magyarország	17,00	21 létrehozott 109 megtartott
	Közép-Magyarország	4,00	0 létrehozott 141 megtartott
	Közép-Dunántúl	12,00	13 létrehozott 42 megtartott
	Dél-Dunántúl	18,00	31 létrehozott 95 megtartott
	Nyugat-Dunántúl	8,00	16 létrehozott 280 megtartott

forrás: EMIR 2009. június 9.

A támogatott vállalkozások számát mutató output indikátor tervezett és megvalósult értéke között jelentős eltérés van a „mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által” és a „helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása” alintézkedésnél, amelynek oka, hogy az intézkedés összes alintézkedése esetén a tervezők kisebb projektméretekkel számoltak. A pályázatok döntő többsége azonban a

maximális támogatást igényelte, zömmel nagyobb fejlesztések valósultak meg a kisebb, alacsony összköltségű pályázatok helyett. Ez csökkentette az adott forráskeretből támogatható pályázatok számát. Ez főként a mezőgazdasági utak fejlesztése alintézkedésre igaz, amelyre forrásátcsoportosítás történt a többi alintézkedés terhére.

A fejlesztéssel érintett vállalkozások és települések számát mutató eredmény indikátor esetén a megvalósult eredmény jelentősen meghaladja a tervezettet. Ennek oka, hogy a tervezett értékek meghatározásánál a tervezők a fejlesztéssel közvetlenül érintett (támogatott) vállalkozásokon és településeken felül csupán azokkal a várható vállalkozás és településszámmal kalkuláltak, amelyek működését a pályázat alapján a fejlesztés közvetlenül, vagy közvetett módon pozitívan befolyásolja, illetve amelyek valamilyen módon részesülnek a fejlesztés pozitív hatásaiból (pl. egy mezőgazdasági út több gazdálkodónak teszi lehetővé a táblák könnyű, gyors megközelítését, ugyanez vonatkozik az öntözőrendszerekre és meliorációra vonatkoztatva, de a falusi piacoknak is több település jelentheti a vonzáskörzetét). Ezzel szemben az adatbázis adatait vizsgálva nyilvánvalóvá vált, hogy a pályázók jelentős része nem így értelmezte az érintett gazdaságok száma c. indikátort. A megadott irreálisan magas számokból (ahol 100 feletti érték szerepel, ott valószínűsíthető a téves értelmezés) következtethető, hogy a pályázók ezen része a megvalósulás helyét adó kedvezményezett település összes vállalkozásának számát adta meg. A pályázatok 65%-a (247 db) adott meg adatot az érintett vállalkozások számára (14.026 db). Ebből nyilvánvalóan hibás, vagy hiányos adatközlésnek minősül az a 40 db pályázat, ahol az érintett vállalkozások száma 0 db. 100 feletti érintett vállalkozást 39 db pályázó jelölt meg. A legmagasabb szám 830 db érintett vállalkozás, az átlag érték pedig projektenként 56,56 db érintett vállalkozás (ebben nincsen benne a pályázók azon 35%-a, amelyek az MVH többszöri felszólítása ellenére sem szolgáltatott adatot).

A pályázók által megadott érintett vállalkozások esetén nincs megadva a mikrovállalkozás, KKV és női vállalkozó felbontás. A női vállalkozók számát a logikai indikátorokból nyertük ki, amely a támogatott vállalkozásokat veszi alapul. Az adat tartalma tehát az, hogy 36 db olyan vállalkozás kapott támogatást, amelyet nő vezet.

A pályázók 67%-a adott (255 db) meg adatot érintett települések száma vonatkozásában, amelynek összértéke 496 db.

Az alábbi táblázat a kedvezményezett települések és vállalkozások számát mutatja a kedvezményezett típusa szerint lebontva. Azok a települések és vállalkozások, amelyeknek egynél több pályázata került támogatásra, a nyertes pályázatok számától függetlenül egyszer szerepelnek a kalkulációban.

A 3.2 intézkedés kedvezményezettjei minősítési kód szerint

Kisvállalkozás	Középvállalkozás	Mikrovállalkozás	Nagyvállalat	Nonprofit szervezet államháztartáson belül	Nonprofit szervezet államháztartáson kívül	Végösszeg
35	11	39	4	166	5	260

A létrehozott és megtartott munkahelyek számát jelölő hatás indikátor tekintetében a monitoring adatbázis feltöltöttsége igen alacsony. A 381 db pályázatból mindössze 71 db pályázat (18,64%) tartalmaz információt a létrehozott munkahelyek száma vonatkozásában, 149 db pályázatnál (39,11%) találunk adatot a megtartott munkahelyek számára.

Az adatok megfelelőségét megkérdőjelezi, ugyanakkor magyarázza a tervezetthez képest többszörös értéket, hogy a legtöbb esetben a pályázók nem a fejlesztés közvetlen hatásaként létrehozott és megtartott munkahelyeket jelölték meg, hanem új munkahelyek esetén a vállalkozás keretén belüli létszámnövekedést, megtartott munkahelyeknél pedig a teljes létszámot adták meg. Erre utal sok projekt esetén a létrehozott és megtartott munkahelyek magas száma.

Az alacsony arányú kitöltöttség nem ad valós képet az intézkedés foglalkoztatásra gyakorolt hatásáról. A rendelkezésre álló adatok összesítését tartalmazza a fenti táblázat.

Az intézkedés keretén belül főként külterületi mezőgazdasági bekötőutak fejlesztésére került sor (burkolat felújítás és a hozzá kapcsolódó műtárgyak helyrehozatala). A felújított, vagy megépített utak sok esetben nem kizárólag mezőgazdasági területek elérhetőségét tették lehetővé, hanem az egyes települések közötti rövidebb összeköttetést is megteremtették.

A második legjelentősebb fejlesztési terület a vízkárelhárítás létesítményeinek kollektív fejlesztése volt (csatornák felújítása, karbantartása, záportározók építése, szivattyútelepek fejlesztése, vízfolyások rekonstrukciója, mederrendezése). Kisebb léptékben előfordultak társulásos formában szivattyútelepek fejlesztései, öntözőcsatornák építése.

A mezőgazdasági üzemek energiaellátása többnyire a hálózatos energiaellátás biztosítását (villany, gáz) jelentette, de akadt néhány példa szélturbinára, biomassza és termálfűtés kiépítésére is.

A helyi piacok fejlesztésével vidéki települések kaptak fedett, portalanított, parkolókkal, egészségügyi helységekkel ellátott kulturált értékesítő helyeket.

AVOP 3.3. „Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” intézkedés eredményei

Az AVOP 3.3 intézkedés célkitűzéseinek megvalósulását az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok mutatják.

Az AVOP 3.3 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

indikátor típus	indikátor megnevezése	tervezett eredmény	megvalósult eredmény
output	A támogatott pályázatok száma (db), amelyből	210,00	243
	Épület felújítás	153,00	207,00
	Települési és település környéki zöldfelületek	40,00	19,00
	Tájkép, táji elemek	17,00	25,00
eredmény	A fejlesztéssel érintett települések száma (db)	200,00	217,00

hatás	Mennyiben és milyen módon járult hozzá a településen végrehajtott fejlesztés a lakosság életminőségének javulásához?	kvalitatív mutató	lásd alább: kérdőív kiértékelése.
--------------	--	-------------------	-----------------------------------

forrás: EMIR 2009. június 9.

A fejlesztések többsége a településképet egységesítő, általában a településközpontban található középületek homlokzat felújításait, az azokat körülvevő zöld közterületek megújítását, parkok, játszóterek építését, utcabútorok és táblák telepítését tartalmazta.

Az épületek külső-belső felújításával új közösségi terek jöttek létre, gyakran műemlék épületekből pl. malom, vágóhíd, régi kúria újrahaznosításával. A felújított épületek új funkcióit, annak kihasználtságát, és a település gazdaságára és közösségeire gyakorolt hatását a kérdőív kiértékelését tartalmazó rész részletezi. Az intézkedésből jelentős számú különböző felekezethez tartozó egyházi létesítmény felújítására került sor. A településképet javításához hozzátartozott a különböző műemlékek, emlékhelyek helyreállítása is.

A táji elemek javítása főként vízfolyások, tavak, fasorok, elhagyott bányaterületek revitalizációját jelentette.

A tervezett és megvalósult értékek nem térnek el számottevően egymástól. Az intézkedés keretén belül 243 db pályázat jutott el a szerződéskötésig. A logikai indikátor tábla alapján a szerződéssel rendelkező pályázatokból 207 db tartalmaz valamilyen formában épület felújítást, legyen az egységes településképet kialakításához szükséges középületek homlokzat felújítása, műemlék épület rekonstrukciója, közösségi célú külső-belső felújítás, vallási, vagy egyéb történelmi épület felújítása. 19 db pályázat tartalmaz települési vagy település környéki zöldfelület megújítást, és 25 db projekt célja tájképi, táji elemek megújítása volt. 6 db pályázatnál komplexen jelenik meg az épület, zöld terület és táji elem felújítás.

A fejlesztéssel érintett települések száma 217 db. Ebből a számból és a támogatott pályázatok számából látható, hogy több település egynél több fejlesztést valósított meg.

Az intézkedésnek az érintett lakosság életminőségére gyakorolt hatását kérdőíves felmérés útján vizsgáltuk.

Összefoglalva: az intézkedésnek jelentős közösségfejlesztési hatása volt. Életre hívott, és helyet ad olyan civil szerveződéseknek és tevékenységeknek, amelyek célja a település és a település közösségi életének gazdagítása (hagyományőrzés, faluszépités, sport, kultúra, szabadidős programok stb.). Erőteljes szemléletformáló hatása volt a helyi közösségekre mind a települési és szűkebb lakókörnyezet ápolása, megújítása terén, mind a helyben megtalálható értékek felismerése és megőrzése, de az igényesség és nyitottság terén is. A rendezett környezet és a kulturált közösségi terek hatására javult a közhangulat, erősödött a helyben élők hovatartozás érzése, élénkült a közösségi élet és tenni akarás. A jelentős közösségi hatás mellett az intézkedésnek gazdasági eredményei is vannak. Több helyütt új gazdasági tevékenységek bővítésének (főként idegenforgalom) teremtette meg a lehetőséget a támogatott beruházás.

AVOP 3.4 „LEADER+ intézkedés” eredményei

A 3.4. intézkedés célkitűzéseinek megvalósulását az alábbiakban szereplő számszerűsített indikátorok mutatják.

Az AVOP 3.4 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A helyi vidékfejlesztési tervük végrehajtásában támogatott helyi akciócsoportok száma (db)	40-50	70,00
Eredmény	A támogatott szervezetek száma (db), amelyből	1220,00	1811
	mikrovállalkozás	580,00	259
	KKV	60,00	75
	Önkormányzat	280,00	675
	társadalmi szervezet és alapítvány	170,00	505
	Egyéb	30,00	312
	női munkavállaló (fő)	340,00	n.a.
	Dél-Alföld	268,00	253
	Észak-Alföld	232,00	352
	Észak-Magyarország	207,00	362
	Közép-Magyarország	49,00	93
	Közép-Dunántúl	146,00	192
	Dél-Dunántúl	220,00	249
	Nyugat-Dunántúl	98,00	309
	Hatás	A létrehozott és megőrzött munkahelyek száma (db), amelyből	140
nők által betöltött munkahelyek		28	31 létrehozott 973,5 megtartott
Dél-Alföld		31,00	32,5 létrehozott 1129 megtartott
Észak-Alföld		27,00	0 létrehozott 0 megtartott
Észak-Magyarország		24,00	0 létrehozott 0 megtartott
	Közép-Magyarország	6,00	0 létrehozott 0 megtartott
	Közép-Dunántúl	17,00	12 létrehozott 363 megtartott
	Dél-Dunántúl	25,00	21 létrehozott 118 megtartott
	Nyugat-Dunántúl	11,00	9 létrehozott 308 megtartott

forrás: EMIR 2009. június 09.

A tervezett és megvalósult output indikátor értékek közötti eltérés oka az intézkedés iránt tanúsított nagy érdeklődés következtében beérkezett nagyszámú pályázat. Ennek hatására nemzeti többlet- kötelezettségvállalási forrás biztosításával a tervezettnél nagyobb számú akciócsoport támogatására kerülhetett sor. A kiválasztott 70 db akciócsoportból 2009. augusztus 31-re 69 db sikeresen lezárta a tevékenységét.

A támogatott szervezetek számát mutató eredmény indikátor megvalósult értéke az összes szervezetre vonatkozóan jóval meghaladja a tervezettet. Az eredmények egy szervezetet csak egyszer vesznek figyelembe, függetlenül attól, hogy a támogatott szervezet hány alkalommal nyert el támogatást. A kedvezményezettnek típusát tekintve az önkormányzatok és egyéb társadalmi szervezetek száma több mint duplája a tervezettnél, ugyanakkor a vállalkozások száma nem éri el azt. Az intézkedésből túlnyomó többségben nem jövedelemtermelő, közösségi fejlesztések kaptak támogatást. Ugyanakkor az „egyéb” kategória meghaladja a

tervezett összeg tízszeresét. Ebbe tartoznak a természetes személyek is, amelyek többségében a mikro-vállalkozásokhoz hasonló jövedelemtermelő beruházásokra kaptak támogatást. Ezt figyelembe véve a vállalkozói típusú és a nem jövedelemtermelő fejlesztések közötti arány megközelíti a tervezettet. A támogatott szervezetek számának tervezettet meghaladó mennyisége az intézkedésre átcsoportosított addicionális forrásoknak is köszönhető.

A támogatott szervezetek száma a Dél-alföldi régiót kivéve mindenhol meghaladja a tervezett értéket. A legnagyobb pozitív irányú eltérés a Nyugat-dunántúli régióban mutatkozik (211 db támogatott szervezet). A pályázói aktivitás és sikeresség jóval meghaladta a várt értéket az Északmagyarországi és az Észak-alföldi régióban is.

A létrehozott és megtartott munkahelyek számát jelölő hatás indikátor tekintetében a monitoring adatbázis feltöltöttsége igen alacsony. A 2.696 db pályázatból mindössze 298 db pályázat (11%) tartalmaz információt a létrehozott munkahelyek száma vonatkozásában, 365 db pályázatnál (14%) találunk adatot a megtartott munkahelyek számára. Az adatok megfelelőségét megkérdőjelezi, hogy a legtöbb esetben a pályázók nem a fejlesztés közvetlen hatásaként létrehozott és megtartott munkahelyeket jelölték meg, hanem új munkahelyek esetén a vállalkozás keretén belüli létszámnövekedést, megtartott munkahelyeknél pedig a teljes létszámot adták meg. Erre utal sok projekt esetén a létrehozott és megtartott munkahelyek magas száma. Az alacsony arányú kitöltöttség nem ad valós képet a LEADER+ intézkedés foglalkoztatásra gyakorolt hatásáról. A rendelkezésre álló adatok összesítését tartalmazza a fenti táblázat.

A létrehozott munkahelyek száma a megtartott munkahelyek nélkül a Dél-alföldi, Közép-dunántúli, Nyugat-dunántúli és a Dél-dunántúli régióban is megközelíti a létrehozott és megtartott munkahelyek tervezett számát.

A régiókban létrehozott és megtartott munkahelyek számának összege azért magasabb a teljes létrehozott és megtartott munkahelyszámánál, mert egyes projektgazdák több régióban is megvalósítottak fejlesztéseket, így az ő foglalkoztatási eredményük több régióban is szerepel.

A LEADER+ intézkedés keretén belül rendkívül sokféle kezdeményezés kapott támogatást. A megvalósításban résztvevők véleménye alapján elmondható, hogy a támogatott ún. nem beruházás jellegű fejlesztések, pl. közösségi rendezvények (falunapok) és a különböző tanulmányok, képzések száma igen magas volt, hasznosságuk azonban sok esetben megkérdőjelezhető.

Egy készülő tanulmány a LEADER+ intézkedés 2008. januári szerződésállományát alapul véve az alábbi arányokat mutatta ki a tervezett és megvalósult fejlesztések témakörök szerinti megoszlását tekintve: a tervezett fejlesztések közül a támogatási igényt alapul véve kiemelkedő volt a turizmus (30%) és az egyéb gazdaságfejlesztés (25%) aránya. 10-15% között mozgott a szolgáltatások fejlesztése, a nem beruházás jellegű fejlesztések és a falumegújítás jellegű fejlesztések aránya. 5% alatt tervezték kiegészítő infrastruktúra fejlesztéseket és a természeti értékek megújítását. Ezzel szemben a felhasznált forrásokat vizsgálva a szolgáltatásfejlesztés, és a nem beruházás jellegű fejlesztések kötötték le a legjelentősebb forrásokat (25% és 20% felett). A tervezett turizmus és egyéb gazdaságfejlesztésnek csupán a fele valósult meg, amely a

turisztikai fejlesztések esetén a források 16%-át, a beruházás jellegű projekteknek pedig mindössze 12-13%-át jelentette.

A gazdaságfejlesztés alacsony aránya megmutatkozik a kedvezményezettek között a vállalkozások alacsony arányában is.

A támogatott projektek darabszámában még inkább kiemelkedik a nem beruházás jellegű pályázatok aránya, ez csaknem eléri a 30%-ot. A turisztikai fejlesztések, a falumegújítás és a szolgáltatások fejlesztése egyaránt 15% körül mozog. A kiegészítő infrastruktúra fejlesztések és a természeti érték megújítását célzó projektek száma 5% alatt marad.

3.4. AVOP 4. prioritás: Technikai Segítségnyújtás

A 4. prioritás és ezen belül a 4.1 intézkedés az AVOP hatékony lebonyolítását segítette elő, az általános tájékoztatás és felkészítés, a tervezés, pályázatkészítés és a fejlesztések konkrét végrehajtása során. Az intézkedés alapvető fontosságú célkitűzése az volt, hogy a programmal (AVOP) kapcsolatos szükséges információk időben, közérthető módon jussanak el az érintettekhez, kedvezményezettekhez, illetve értékelhető, ellenőrizhető visszajelzés is érkezzon a program végrehajtásáról. Az intézkedés az AVOP mindhárom prioritásához kapcsolódó valamennyi intézkedés megvalósítása során a végrehajtás intézményrendszere oldaláról felmerülő technikai, tartalmi jellegű kérdések, problémák megoldását támogatta, segítette.

Az intézkedés kedvezményezettei a végrehajtó közigazgatási szervek voltak: az FVM és az MVH.

Az intézkedés keretében megkötött szerződések a hatályos közbeszerzési eljárások - a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény - alapján kerültek megkötésre, amelynek során törvényi célkitűzés volt a verseny tisztasága, az átláthatóság és ellenőrizhetőség.

A nyilvánosság megteremtése a közbeszerzési törvény által előírt pályáztatás keretében hirdetményi rendszerrel, nyilvános tájékoztatási kötelezettségekkel (pl. ajánlatok bontása, eredményhirdetés, szerződéskötésről szóló tájékoztatók stb.) és nyilvános dokumentumokkal (pl. szerződés, tanulmányok) valósult meg, amely dokumentumok az FVM honlapján megtekinthetők.

3.4.1 Pénzügyi terv és megvalósulás

A 4. prioritáson belül egyetlen intézkedés található, a „4.1. Technikai segítségnyújtás (AVOP)”, ezért a 4. prioritás és a 4.1. intézkedés előrehaladásának elemzése összevontan történik.

A Technikai segítségnyújtás intézkedés forrásának felhasználása két alintézkedés keretében valósult meg:

- 4.1.1. Monitoring, a program megvalósulásának nyomon követése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósításához
- 4.1.2. Információnyújtás, a közvélemény tájékoztatása, a Program megfelelő végrehajtásához szükséges irányítási, monitoring és értékelési informatikai rendszer beszerzése és beüzemeltetése.

Az AVOP 4. prioritás pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkidások	Közösségi	Nemzeti	Egyéb
		összesen	hozzájárulás	hozzájárulás	hozzájárulás
		Euró	Euró	Euró	Euró
4.1 Technikai segítségnyújtás	2004-2006	10 535 717	7 901 787	2 633 930	0

forrás: AVOP PKD

A Technikai Segítségnyújtás intézkedés két alintézkedésére mindösszesen 147 pályázat került benyújtásra. A pályázók/kedvezményezettek által igényelt támogatás összege 2,75 Mrd Ft volt. Az 147 beérkezett pályázatból az IH mindösszesen 144 pályázatot támogatott, amelyek támogatás igénye 2,69 Mrd Ft volt.

Az AVOP 4. prioritás eredményei (2004-2009) (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
4.1. Technikai segítségnyújtás	147	144	97,96	144	97,96	141	95,92
4.1.1. Értékelés, monitoring, a program megvalósulásának nyomonkövetése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósulásához (előkészítés kiválasztás, ellenőrzés)	53	52	98,11	52	98,11	52	98,11
4.1.2. Információ nyújtás, a közvélemény tájékoztatása	94	92	97,87	92	97,87	89	94,68

forrás: EMIR 2010. április 18.

pályázat (db)

Az IH által megítélt támogatások a Közbiztosítási Törvény előírásaival összhangban, nyílt és átlátható módon, az FVM belső szabályozásával összhangban kerültek szerződéssel lekötésre, felhasználásra.

A program teljes időszakában összesen 141 esetben történt kifizetés, 2,77 Mrd Ft értékben, amelyből - 8 pályázat esetében - 0,15 Mrd Ft kifizetése a 2008. évben történt.

Az alábbi táblázatban a 4.1 intézkedésen belül tapasztalható az, hogy az IH támogatás összege a szerződött támogatási összegnél alacsonyabb, illetve a szerződött összeg a kifizetett összegnél. Ez azért fordult elő, mert 2 projekt esetében a projekt adatlap módosítására sor került tekintettel arra, hogy a szerződő fél a megítélt támogatás egy részét már nem kívánta felhasználni, így annak érdekében, hogy az ismételt lekötésre kerülhessen az IH döntés összegének csökkentésére került sor, a szerződés módosítására azonban nem került sor, így az IH döntéssel felszabadult keret későbbi ismételt lekötése révén az EMIR a szerződés modulban duplán hozza az IH döntéssel felszabadított majd újra lekötött összeget.

Az AVOP 4. prioritás eredményei (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkidások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
4.1. Technikai segítségnyújtás	2,69	2,75	2,68	2,74	2,77
4.1.1. Értékelés, monitoring, a program megvalósulásának nyomonkövetése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósulásához (előkészítés kiválasztás, ellenőrzés)		1,73	1,66	1,72	1,86
4.1.2. Információ nyújtás, a közvélemény tájékoztatása		1,02	1,02	1,02	0,90

közkidás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon

A kifizetett összeg a pénzügyi korrekcióként levont összeget is tartalmazza.

forrás: EMIR 2010. április 18.

támogatási összeg

3.4.2 Indikátorok

Az AVOP 4. prioritás indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típusa	Indikátor	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény 2009-ig
Output	Elkészített és kiosztott általános tájékoztatást nyújtó kiadványok száma (brosúrák, szórólapok) (db)	10 000	692 200
	Képzésben részesültek száma, (fő)	2 000	2070
	A közvélemény tájékoztatása, reklám megjelenések száma (db); televízióban (hirdetés, rövidfilmek, riportok) sajtóban (például: sajtóközlemények, cikkek) egyéb (vásárok, szakkiállítások, fórumok, előadások)	150	118
	Megrendezett konferenciák, szemináriumok, „workshop”-ok száma (db/év)	15-20	7
	Kitöltött kérdőívek száma (kérdőívek a hatékony kampány érdekében), (db)	1 000	110
	Szakértői megbízások száma (db)	4	34
	A Monitoring Bizottság üléseinek száma (db)	6	9
	Tanulmányutak száma (db)	10	4
	Tanulmányok száma (db)	2	17
Eredmény	A képzéseket, konferenciákat eredményesen befejezők száma (fő, %)	2000	2070
	A közvélemény reklám kampány után történő kérdőíves felmérésének eredménye (%)	%-os eltérés a kampány előtt kitöltött ívektől	n.a.
Hatás	A Strukturális Alapokról átfogó ismeretekkel rendelkezők számának bővülése (%)	5000	n.a.
	Az AVOP ismertségének növekedése (%)	20	n.a.
	Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program keretében sikeres pályázatot benyújtók számának változása (%)	15	n.a.

forrás: EMIR 2009. június 9.

A megvalósított projektek indikátorai alapján látható, hogy a kitűzött célok esetében a tájékoztató kiadványok tekintetében jelentősen meghaladtuk a kitűzött célt.

Jelentős előrehaladás volt tapasztalható a képzésben részesültek, tanulmányok készítésében és a közvélemény tájékoztatását célzó kampányok szervezése tekintetében.

A szakértői megbízások számának tervezésénél nem vettük számításba, hogy az AVOP egyes prioritásai/intézkedései végrehajtásának részletes, átfogó vizsgálatán alapuló szakértői megbízások (tanulmányok készítése) milyen nagy segítséget nyújthatnak a 2007-2013 közötti programozási idő- szakra készítendő új Vidékfejlesztési Program kidolgozásához, ezért nagy a különbség a tervezett és megvalósult eredmények között.